

Kooperatif Postası

KARINCA

Nisan 2019 Yıl: 85 Sayı: 988 ISSN: 1300-1450

Kooperatif Postası

KARINCA

Nisan 2019 Yıl: 85 Sayı: 988 ISSN: 1300-1450

XXIII. MİLLETLERARASI TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KONGRESİ**26 - 28 Eylül 2019
Kiev/UKRAYNA****TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU**

Kongre Temaları
Sosyal Inovasyon
Inovasyon ve Dijitalleşmenin Kooperatifler Üzerindeki Etkisi
Girişimcilik ve Dijitalleşme
Kooperatiflerde Sektörel Sorunlar ve Çözüm Önerileri
Yeni Ekonominin Kooperatifler Üzerindeki Etkisi
Endüstri 4.0 ve Kooperatifçilik ile İlişkisi
Küresel Ticarette Kooperatifçiliğin Etkisi
Eğilimler ve Kooperatifçilik
Değişen Dünyada Kooperatif İşletmecilerin Önemi
Tarım odaklı sanayileşme ve Kooperatif İşçisi
Forum
Ekonomi, Tarım Ekonomisi,
Ormanlık, Turizm,
Sağlık, Lojistik,
Yönetim Bilgi Sistemleri,
İktisat, İşletme,
Maliye, Kamu Yönetimi,
Hukuk, Uluslararası İlişkiler,
Uluslararası Ticaret,
Eğitim, Edebiyat,
Coğrafya, Sosyoloji

Önemli Tarihler
Önemli Tarihler
1 Ocak 2019

Önemli Tarihler
1 Temmuz 2019
20 Ağustos 2019

Önemli Tarihler
23 Eylül 2019

Önemli Tarihler
15 Ekim 2019

www.koopkur2019.com

**"VATANI KORUMAK, ÇOCUKLARI KORUMAKLA BAŞLAR.
ÇOCUKLARI HER TÜRLÜ İHMAL VE İSTİSMARDAN KORUMALIDIR,"**

Ş. Atılgan

**23 NİSAN ULUSAL EGEMENLİK
VE
ÇOCUK BAYRAMI
KUTLU OLSUN**

KARINCAYIL: 85 SAYI: 988
Nisan 2019
ISSN: 1300-1450Türk Kooperatifçilik Kurumu Basın, Yayın, Araştırma
Denetimlik ve Eğitim Hizmetleri İşletmesi Adına

Sakal

Prof. Dr. Ali Fuat ERSOY

Yazı İşleri Müdürü ve Baş Editör

Doç. Dr. Hasan YAYLI

Editörler Kurulu

Prof. Dr. Nurettin PARLIT

Prof. Dr. Sarder SAĞLAM

Prof. Dr. Muhammed ÇETİN

Prof. Dr. Turhan ÇETİN

Prof. Dr. Hâşim ÖZÜDOĞRU

Doç. Dr. Hasan YAYLI

Doç. Dr. Mehmet BAŞ

İdare ve Yazışma Adresi (Yönetim Yeri)
Head Office and Correspondence Address
Enişbey Mahallesi Tekeliler Caddesi No: 35/9-10
06520 Bağat-ANKARA
Tel: (0312) 472 95 95 - 472 95 11
Beşer Gece - (0312) 472 97 64
www.koopkur.org.tr
admi@koopkur.org.tr
admi@koopkur.org.trHesaplar
T.C. Ziraat Bankası Çevirdi Şubesi
Hesap No: 7070378-0003
IBAN: 1945 0001 0019 2507 9703 7850 03Abone Tarifleri
Yıllık Abone Bedeli: 10 TL (KDV Dahil)
Fiyat: 10 TL (KDV Dahil)

The Subscription Price to the review is (USA Dollars)
24 a year, annual included Correspondence relating to
the review should be sent to:
"Türk Kooperatifçilik Kurumu" Basın, Yayın, Araştırma
Denetimlik ve Eğitim Hizmetleri İşletmesi Adına
Enişbey Mahallesi Tekeliler Caddesi No: 35/9-10
06520 Bağat / ANKARA / TÜRKİYE
20 Mayıs 1957'den itibaren kargo vasıtasıyla çıkar.
TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU
Basın, Yayın, Araştırma Denetimlik ve Eğitim
Hizmetleri İşletmesinin aylık dergisi
"KARINCA" is the monthly journal of Turkish Cooperative
Association founded in 1951
Yazılarda savunulan fikirler yazarlarına aittir.
Gönderilen yazı ve tablolari tale edilmez.
Yazılar elektronik ortamda teslim edilir.

Yayın Türü

Yayın Süresi Yayın

Basım Tarihi

7 Mayıs 2019

Basın Yeri & Tasarım
Atatürk Mahallesi Basın Yayın San. ve Tic. Ltd. Şti.
Kazım Karabekir Cad. 39/95 Tel: 0312 384 44 02
İskender ANKARA
atlayrasim@ankara@gmail.com

Bu Sayıda....

Başyazı	1
ÖZDEM SATICI TOPRAK KOOPERATİFLERDE BİRLEŞTİRİLEREK YAPILAN GENEL KURUL TOPLANTILARININ USUL VE ESASLARI	3
EMRULLAH GÜNEY İSTİKLAL HARBİMİZDE DEMİR YOLCULAR	7
HURİYE ÜSTÜN - ALI FUAT ERSOY ÇOCUK YAŞTA EVLENEN KADINLARIN EVLENME NEDENLERİ VE EVLİLİK YAPMAKTAN MEMNUNİYET DURUMLARI	11
EDA AYTEPE - AYÇA ÖZTÜRK EMİNE ÖZTÜRK ADIN KADIN - ASLIN GÜÇ	17
YETER DEMİR USLU SAĞLIĞIN DİJİTALLEŞMESİ	27
ENVER AYDOĞAN - M. FURKAN ÖZDOĞAN İŞTEN SIKILMA	32
MUSTAFA YAVUZ YAPI KOOPERATİFLERİNDE ORTAK VE KONUT SAYISININ GENEL KURUL TARAFINDAN BELİRLENME ZORUNLULUĞU	36
HASAN YAYLI YENİ EKONOMİ PROGRAMI: YAPISAL DÖNÜŞÜM ADIMLARI 2019 VE KOOPERATİFLER	44

Dergimizde yayınlanan yazıların sorumluluğu
yazarlarına aittir.**TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU
YÖNETİM KURULU**

Başkan	: Prof. Dr. Ali Fuat ERSOY
Başkan Yrd.	: Prof. Dr. Nurettin PARLIT
Muhasep Üye	: Prof. Dr. Mehmet ARSLAN
Üye	: Prof. Dr. Nevzat AYPEK
Üye	: Prof. Dr. Enver AYDOĞAN
Üye	: Prof. Dr. Turhan ÇETİN
Üye	: Prof. Dr. Hâşim ÖZÜDOĞRU
Üye	: Doç. Dr. Mehmet BAŞ
Üye	: Doç. Dr. Cemalettin AKTEPE
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Abdurrahman OKUR
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Kadir ÖZER

**TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU
DENETİM KURULU**

Prof. Dr. Muharrem ÇETİN
Doç. Dr. Emine ÖNER KAYA
Doç. Dr. Erol DEMİR

**TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU
HAŞİYET DİVANİ**

Hüsnü POYRAZ
Prof. Dr. İhsan ERDOĞAN
Özdemir ÜNSAL

Yazarlarımıza Duyuru

1. Dergiyi gönderilen yazıların elektronik ortamda teslim edilmesi
2. Yazılarda yer alacak resimlerin yazarlar tarafından metne yerleştirilerek teslim edilmesi
3. Yazıların 11 Punto ve Times New Roman karakteriyle yazılması
4. Tercüme yazılarda kaynak belirtilmesi
5. Araştırma ve bilimsel yazılar dışındaki yazıların en çok 5 (A4) sayfa olarak yazılması
6. Dergimize gönderilen yazıların başka bir dergiyi gönderilmemiş ve yayınlanmamış olması gerekmektedir.

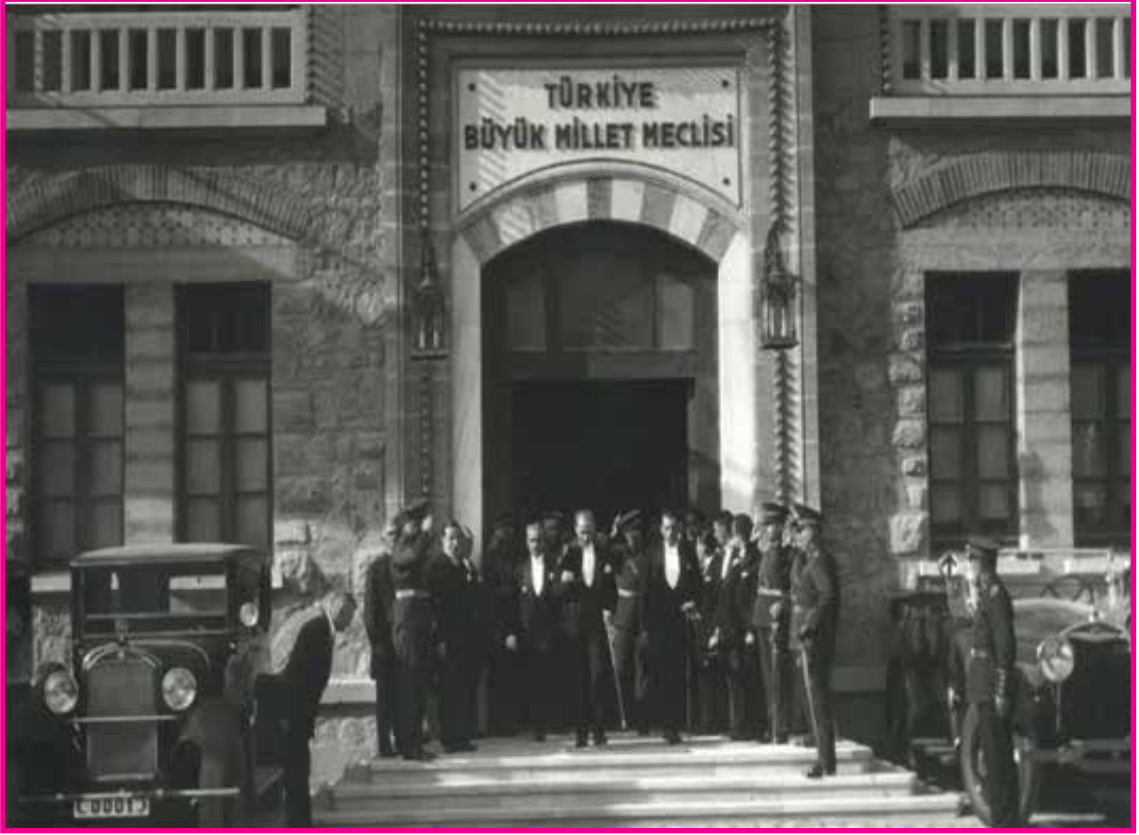
Yönetim Kurulu Herhangi Bir Maaş, Ücret ve Huzur Hakkı Almamaktadır.

Başyazı

Değerli Kooperatif Dostları;

Millî iradenin, milletin azim ve kararının tecelligâhı olan gazi Meclisimizin açılışının 99. Yılı'nı kutluyoruz. Bugün de, içeriden ve dışarıdan çeşitli tehditlerle karşı karşıya bulunan Türkiye Cumhuriyetinin yegâne dayanağı millî tarih ve millî şuurla yoğrulmuş millî iradedir. **23 Nisan 1920** günü açılan Büyük Millet Meclisi **“egemenliğin bila kaydu şart millete ait olacağı”** ilkesinin başlangıcı olması bakımından son derece önemlidir. Büyük Millet Meclisinin açılması ile tüm mazlum toplumlara örnek olan **“millî mücadele”**nin sevk ve idaresi, millet iradesinin tecelligâhı olan **BMM** eliyle yürütülmüş ve millî mücadelenin zaferle sonuçlanmasının ardından da **“Türk milletinin karakterine ve adetlerine en uygun idare olan, Cumhuriyet idaresi”**ne geçiş sağlanmıştır. Türk milletini zor zamanda sinamaya kalkanların hüsrana uğradığını tarih defalarca yazdı.

Çanakkale ve Milli Mücadele bunun örneklerinden sadece ikisidir. Uğradığı zulüm ve acıları yaygara koparmadan, vakur bir şekilde yaşayan büyük milletimize iftiralar atanlara bu gerçeği hatırlatırız. Büyük Türk milletinin kurulan tuzakları bir kez daha bozacağına, Türk-İslâm âlemine yeniden önder olmak için iradesini güçlü bir şekilde ortaya koyacağına inancımız tamdır.

Bu vesile ile *Gazi Mustafa Kemal Atatürk başta olmak üzere Millî Mücadele kahramanlarını saygı ve tazimle, bu vatani kanlarıyla sulayan şehitlerimizi rahmet ve minnetle anıyoruz.*

988. sayısını sizlerle buluşturacak olduğumuz Karınca dergisinde bu ay toplam sekiz adet yazı yer almaktadır. Her zamanki gibi başta kooperatifçilik alanında yer alan çalışmalar olmak üzere sosyal bilimlerin her alanından yazılara yer vermeye çalıştığımız bu sayıdaki yazılarımızın üç adeti kooperatifçilikle ilgili kalan beş adeti ise diğer konularla ilgilidir. Dergimizdeki yazı kalitesinin artırılması ve yazı çeşitliliğinin zenginleştirilmesi için siz değerli paydaşlarımıza yönelik katkı çağrımızı yineliyoruz.

Siz değerli okurlarımızın özellikle kooperatifçilik alanında yaşanan güncel gelişmeler/dönüşümler konusunda bizimle paylaşacağınız, yazıya dökülmüş deneyimlerin ve paylaşımlarınızın hem kooperatifçilik alanına ilgi duyan okurlarımız için hem de tüm sektör için son derece önemli olduğu gerçeğinin bir kez daha altını çizmek istiyoruz.

Bu vesile ile yaklaşan ramazan ayının ülkemize huzur, mutluluk, bereket ve refah getirmesini diliyorum.

I - Giriş

Genel kurullar, kooperatiflerde ortakların katılımıyla gerçekleştirilen ve önemli kararların alındığı toplantılardır.

Olağan ve olağanüstü olmak üzere iki şekilde gerçekleştirilen genel kurul toplantılarında geçmiş yıl hesapları ve ibra gibi konular görüşüldüğü kadar gelecek yıla ilişkin faaliyetler de müzakere edilir.

Olağan toplantılar bu açıdan gündemi belirli olan toplantılardır. Bu bakımdan da olağan toplantıların yılda bir defa Haziran ayı sonuna kadar yapılması yasal zorunluluktur.

Ancak özellikle az ortaklı kooperatifler için genel kurulun getirdiği mali yük göz önünde bulundurularak bazı şartların sağlanmasıyla kooperatiflerin olağan genel kurul toplantılarını birleştirerek yapmalarına imkan tanınmış, yasal düzenlemeden sonra Ticaret Bakanlığı'nca **"Kooperatif ve Üst kuruluşlarının Olağan Genel Kurul Toplantılarının Birleştirilerek Yapılması Hakkında Tebliğ"** 31/10/2017 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

Olağanüstü toplantılar için yasada bir zorunluluk olmadığından bu toplantıların birleştirilerek yapılması söz konusu olmamaktadır.

II - Birleştirilmiş Genel Kurul Yapmanın Şartları

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'na 2017 yılında yapılan bir ekleme ile bu kuruluşların azami üç hesap dönemi olmak üzere genel kurul toplantılarını birleştirerek yapma imkanı getirilmiştir.

Birleştirme iki hesap dönemi için geçerli olabileceği gibi üç hesap dönemi için de söz konusu olabilecektir.

Ancak üç yıl burada üst sınır olup, üç yıldan fazla hesap dönemi için birleştirme yapılamayacaktır. Bu yönde genel kurulca bir karar alınsa daha geçerlilik kazanamayacaktır. (BK Md.27/1)

Kooperatifler için getirilen birleştirilmiş genel kurul imkanından faydalanabilmek için öncelikle kooperatifin üst birliğe ortak olması gerekmektedir.

Zira konuyla ilgili yasal düzenlemeye göre, birleştirilerek genel kurul yapabilmenin iki şartından bahsedilmiştir. Bunlardan biri kooperatifin üst birliğe ortak olması diğeri ise genel kurulda karar alınmasıdır. (KK Md.45/1)

Düzenleme bu şekilde olmakla birlikte, bilindiği üzere kooperatifler ancak kendi faaliyet alanlarıyla ilgili üst birliklere ortak olmaktadır.

Dolayısıyla, bir kooperatifin üst birliğe ortak olabilmesi için öncelikle faaliyet gösterdiği alanla ilgili üst birlik kuruluşunun gerçekleşmiş olması gerekmektedir.

Örneğin faal bir üst birliği olmayan küçük sanat kooperatiflerinde birleştirilmiş genel kurul yapılabilmesi için kooperatif tarafından üst kuruluşa girilmesi koşulu nasıl yerine getirilecektir?

Yahut faal bir üst birliği olan kooperatifin üst birliği kapanmış, tasfiye veya terkin edilmiş ise bu birliğe ortak kooperatifler yeni bir üst birlik kuruluncaya kadarki süreçte uygulamadan yararlanamayacak mıdır?

Kanımızca üst birliğe girmiş olma koşulu sadece faaliyet alanı ile ilgili üst kuruluşu mevcut olan kooperatifler için söz konusu olacaktır.

Birleştirilmiş genel kurul için kooperatifin genel kurul toplantısına ilişkin gündeme madde konulması ve toplantıda kooperatif genel kurul toplantılarının iki veya üç dönem birleştirilmek suretiyle yapılması yönünde karar alınması gerekecektir. (Tebliğ Md.4)

Genel kurul toplantılarının birleştirilerek yapılmasına yönelik genel kurul kararının gündeme önceden alınması ve ortaklara gönderilen çağrı mektuplarında yer alması gerektiği ifade edildiğinden gündeme toplantı esnasında bu maddenin eklenmesine imkan bulunmamaktadır. (KK Md.46/2,3)

Genel kurulda önerinin reddedilmesi halinde bir sonraki genel kurulda birleştirilmiş genel kurul konusu yeniden görüşülebilecektir. (Tebliğ Md.4/5)

III - Genel Kurul Nisabı Ve Özellik Arz Eden Genel Kurul Kararları

Kanun'da birleştirme kararının alınacağı genel kurulda hangi nisabın aranacağı yönünde bir düzenleme bulunmamakta, ikincil düzenlemede de bu hususta net bir ifade yer almamaktadır.

Kooperatifler Kanunu'nda kooperatifin dağılması veya diğer bir kooperatifle birleşmesi ve ana sözleşmenin değiştirilmesi ile ortakların şahsi yükümlülüklerinin artırılması ve ek ödeme ihdası gibi kararlar hariç kanun veya ana sözleşmede aykırı hüküm bulunmadıkça genel kurul kararlarında ve seçimlerde oyların yarıdan bir fazlasına itibar olunacağı ifade edilmiştir. (KK Md.51,52)

Dolayısıyla, ana ve tali mevzuatta farklı bir düzenleme olmadığından birleştirilerek genel kurul yapılmasına ilişkin genel kurul toplantılarında yarıdan bir fazla ile karar alınması gerektiği anlaşılmaktadır.

Diğer taraftan, birleştirilmiş genel kurula geçilmesi halinde kooperatiflerin her hesap döneminde görüşülmesi önem taşıyan bazı kararlarının ne şekilde ortakların bilgisine sunulacağı sorunu ortaya çıkmaktadır.

Yöneticilerin ibrası, tahmini bütçe, ortaklıktan çıkarma nedeniyle genel kurul nezdinde itirazda bulunmuş ortakların durumu ve kooperatifle ilişkisi kesilmiş ortaklara yapılacak ödemelerin ertelenip ertelenmeyeceği gibi sorular bunlardan birkaçıdır.

Yasada bu hususta bir düzenleme bulunmamakla birlikte bu sorulardan bir kısmı Tebliğ'de açıklığa kavuşturulmuştur.

Buna göre birleştirilerek yapılan genel kurul toplantılarında her yıla ait tahmini bütçenin hazırlanarak genel kurulda görüşülmesi, her hesap dönemine ait ibranın da ayrı ayrı müzakere edilmesi gerekmektedir.

Bu hesap dönemlerinden herhangi birinden dolayı ibra edilmeyen yöneticiler ile denetçiler birleştirilmiş genel kurulda yeniden bu organlara seçilemeyeceklerdir. (Tebliğ Md.6,7)

Olağan genel kurul toplantılarının birleştirilmesi sonrası devir dışında bir sebeple ortaklığı sona erenlerin sermaye ve diğer alacakları, bilançonun genel kurulca onaylanması beklenmeksizin ortağın ayrıldığı yıl bilançosuna göre hesaplanarak hesap döneminin kapanmasını izleyen

1) 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 56/1-3 maddesinde bu suçlar; Devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, zimmet, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık suçları ile 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nda yer alan suçlardır.

İSTİKLAL HARBİMİZDE DEMİR YOLCULAR

Emrullah GÜNEY

İsmail Evyapan 1920 yılında, İnebolu'nun güzeller güzeli İlişi' nde doğmuş. Günümüzde köyün adı Yakaören yapılmıştır ve Bozkurt İlçesi'nin iskelesi durumundadır.

İsmail Evyapan, ilkokulu doğduğu köyde ; ortaokulu İstanbul Yenikapı'da okumuş ve 1943 yılında Edirne Öğretmen Okulu'ndan mezun olmuştur.

1943 yılında ilk görev yeri Kargı'nın Runkuş köyü olmuş. Ne acı bir olay; köy depremde yerle bir olmuş. Tarih 27 Kasım. Genç öğretmen, yıkılan okulda enkaz altında kalmış. İki gün sonra kurtarılmış. Bu olay İsmail Bey'i ömrü boyunca etkilemiş.

İkinci Dünya Savaşı yıllarından, Yazı tahtasından, öğrencilerinden ayrılmış, elindeki tebeşiri bırakmış ve silah alarak tam 31 ay askerlik yapmıştır.

İsmail Evyapan 1942 yılında büyük eğitimci Mustafa Necati Bey'in adını taşıyan Balıkesir Eğitim Enstitüsü'ne girmiş ve Matematik Bölümü'nü 1948'de bitirmiştir. Eş olarak meslektaşı Nermin Ersoy'la yaşamını birleştirmiş. Bir kızları, iki oğulları dünyaya gelmiştir.

Yurt coğrafyasının sonsuzluğunda, İsmail Bey'i öğretmen ve yönetici olarak görüyoruz. Daday, Maden, Muş, Küre, İncesu, İnebolu, Çerkeş, Eskipazar ortaokullarında öğrencilere matematik öğretmiştir. Sonra Ankara'da Yıldırım Beyazıt Lisesi'ne atanmış. 1960 yılında Cumhuriyet Lisesi'ne geçmiş ve 1979- 1980 Ders Yılı sonunda kendi isteğiyle emekli olmuştur.

İsmail Evyapan aydın bir eğitimci. Cumhuriyetin olanaklarıyla eğitim gördüğünü asla unutmamış. Köklü bir Atatürkçü-Kemalist. Dergi ve gazetelerde yayımlanan yazılarında pek değişik konulara değinmiştir.

İsmail Evyapan öğretmenimin küçük bir kitabı var elimde. Neden önemsiyorum bunu ? Anadolumuzun binbir beldesinde, küçük, yetersiz, olanakları sınırlı basımevlerinde kitaplar

*** Prof. Dr. Emrullah Güney, emrullahgüney@gmail.com**

yayımlanıyor. Özellikle eğitimciler anılarını, bilgi birikimlerini genç kuşaklara aktarmayı seviyorlar. Bunun için belki maddi durumları yetersizdir, emekli aylıklarından artırebildiklerini kitaplara ayırıyorlar. Ve ortaya risale-broşür boyutunda yayınlar çıkıyor. Az sayfalı olsa da onların çoğu, varıl içerikli; dolu doludur.

İsmail Evyapan öğretmenimin kitabının adı: Çelişkiler ve Görüşlerim. Aralık 1993'te basılmış. Yayınevi ürünü değil.

Belki Ankara'da, belki İnebolu' da bir matbaada basıldı. Ak-kara kapak kompozisyonunda Yüce Başbuğ Atatürk'ün gözlerinden çıkan ışınlarla körelmiş, ellerini gözlerine kapatmış sarıklı, eli tesbihli, şalvarlı bir kişinin çizgileri görülüyor. Belki bir resim öğretmeni hazırladı bu kapak düzenini. Bu konuda açıklama yok...

Kitapta 25 konu işlenmiş. En çok üzerinde durulan İnebolu'nun il olması... Kastamonu ile ilişkiler zayıf. Coğrafi koşullar Karadeniz kıyılarında , İnebolu merkez olmak üzere yeni bir il olmayı zorunlu kılıyor.

Bağımsızlık Savaşımız süresince, İstanbul'daki Müttefiklere ait silah depolarından ilkel kayıklar, takalarla, mavnalarla kaçırılan mühimmatın İnebolu'da nasıl süratle boşaltıldığını, yediden yetmiş yediye tüm halkın işbirliğiyle hemen kağınlara yüklenip Kastamonu üzerinden Çankırı ve Ankara'ya ulaştırıldığını pek duygulu sözlerle anlatıyor.

“Gözlerim Sakarya’da; kulaklarım İnebolu’dan gelecek seste” diyen Başkumandan Kemal Paşa'nın sözlerini düşününce İnebolu'nun mühimmat iskelesi olarak değeri artmaktadır. Elbette insan gücü, halkın özverisi unutulmamalı...

Kayıkçı Esnafı'na vatanperver bir topluluk olarak **TBMM'nin** İstiklal Madalyası vermesi de İnebolu'nun tarihinde, haklı olarak öğündüğü bir kazanımdır.

Şapka Devrimi denince de akla Kastamonu ve İnebolu gelir. Gazi Paşa, İnebolu Türk Ocağı'nda konuşuyor. Burası günümüzde Müze'dir.

İsmail Evyapan öğretmenimin 78 sayfalı kitabında dikkat çeken en önemli bölüm **“İstiklal Harbimizde Tren yolları ve Demiryolculuğumuz”** dur.

Bu bölümü okumayan, İstiklal Harbi'nin nasıl kazanıldığını asla bilemez. Öğretmenim bu bölümü Ziya Gürel merhumun yazdığı Demiryolculuk Tarihi adlı kitaptan aktarmış.

Demiryolculuk Tarihi'nin başlangıcı olarak 16 Mart 1920 gösterilmiş. Neden ? Bu tarih bir kırılma çizgisidir.

İstanbul'un Britanya Ordusu'nca işgali, Meclis-i Mebusan'ın basılması, mebusların Malta'ya sürülmesi ve Padişah'ın tutsaklığı...Kara bir gündür Türk tarihinde.

“ Demiryollarımız ecnebi şirkete aitti. Konuşulan dil Fransızca, çalışanların da hepsi hristiyan ve yabancı uyruklu idi.

Yerlerine geçecek Türk bulunamıyordu. Kolaro Efendi (**Yunan uyruklu Rum**) fabrika müdürü, Harilaos Efendi (**Yunan uyruklu Rum**) hareket reisi, Bahattin Efendi cer işleri müdürü (**Nazar değmesin bir Türk var**), Manos Efendi (**Ermeni**) sürekli onarım reisi.

Halbuki halk ve ordu mensubu ile milli kuvvetler, az bir kısmı yabancı, çoğu uyuğumuz azınlıklardan olan bu 200'ü aşkın görevlilere duydukları nefret nedeniyle onları görev başında görmek değil, yurt içinde kalmalarına bile katlanamıyorlardı.

Ne yazık ki, bunların yerlerine geçecek bir Türk bulmak imkansızdı (**Osmanlıdan bize kalan son miras**). Kuvayı Milliye çeteleri, Osmaneli ile Adapazarı arasında çalışan müslim olmayan görevlilere saldırıyor.

Akhisar'da görevlilerden ikisi öldürülüyor. Eskişehir istasyon evlerinin bir kısmı işgal ediliyor.

Bu durum çalışan personel üzerinde büyük korku yaratıyor. Bu şartlarda demiryollarından nasıl yararlı sonuçlar beklenebilir ?

Demiryolu şirketinin imtiyaz sahiplerinin yabancı ve hristiyan olmalarından, mensuplarını da bilerek ve isteyerek müslim olmayan mütehasıs kimselerden seçerlerdi.

Bunların görevini yapacak Türklerden kimsenin olmadığı bahanesiyle demiryollarında hesap ve yazı işleriyle haberleşme Fransızca yapılırdı.

Kısa zamanda bunların Türklerle değiştirilmesinin mümkün olmadığı bildirilmiştir. Aksi halde demiryollarının çalışamaz hale geleceği açıklanmıştır.

Personele ödenecek para da yoktu. Eskişehir'in boşaltılması halinde, malzemelerin Ankara'ya taşınması ve demiryolunun tahribi istendiği halde tam tersi yapılmıştı.

Ankara, Eskişehir, Konya gazetelerine ilan verilerek demiryollarında çalışacak eleman aranmış, bulunamamıştı. Zaruri olarak eğitimi acemi kişiler alınmıştı.

Fakat Konya İşletme Müdürü Hareket Reisi Binbaşı Saffet Bey geri çekilerek yerine daha önce uzaklaştırılan Kaldis Efendi getirilmişti.

Bu atama ulusal bağımsızlık çalışmalarına karşı bir girişimdir. Bu hain hareket ne durumda olduğumuzu gösterir.

Umum Müdür Behiç Bey : **“ Acemi memurlar yüzünden işler yürümemektedir. İdare lisansız kalmıştır. Nizamnameler Fransızca olduğundan anlayan görevli de yoktur,”** dediği için suçlanmış, fakat suçlamayı yapanlar hristiyan görevlileri yeniden tayin etmek zorunda kalmışlardır.

İstasyonlarda ışıklandırma olmadığından gece telgraf çekme, yol verme işleri çıra ile yapılıyordu. Eskişehir fabrikaları ambar müdürü Aleksandris Spiliyadis ile yazmanı Spiri Klambagidis yolsuzluk yaptıkları gerekçesiyle Adapazarı Kaymakamlığı'ndan istenmişse de kaçmış oldukları bildirildiğinden, haklarında bir işlem yapılamamıştır.

Köprü yapım müdürü uzman Marko Çavuş ile yardımcısı Gökbayrak Çetes'i'nce öldürülmüş, iş yapacak Türk personel bulunamadığından, ölüm kalım savaşı içinde olduğumuz Yunanları buralarda jandarma gözetiminde çalıştırmak zorunda kalmışızdır.

Bu, dünyanın hiçbir yerinde görülmuş şey değildir. Ne yazık ki, başka bir çaremiz de yoktu.

Çalıştırılan Yunan personelin hainlik yaptığı kısa sürede anlaşılmıştır. Kendi aralarında Fransızca konuşup anlaşabilen Yunan personel, Yunan Ordusu'nun hareketlerini yerli Rum ve Ermenilere bildirmekteydiler. (*Küçük Asya Askeri Harekatı*)

TBMM Orduları' nın hareketini da Yunan Orduları Başkumandanlığı'na bildirme pervasızlığını gösteriyorlardı.

Telgrafların Türkçe çekilmesi hayınlıkları önleme isteğinden kaynaklanmıştır. Fabrika müdürü Kolaro'nun Etniki Eterya Cemiyeti 'nin ileri gelen yöneticilerinden olduğu, Harilaos'un da zararlı bir çetesi olduğu Türk makamlarına bildirilmişti.

TBMM Reisi Başkumandan Gazi Kemal Paşa 3 Nisan 1338 (1922) günü “**Zata Mahsus**” işaretli yazı ile demiryolu mensuplarının Türk olmasının temel kural olduğu, en kısa sürede eleman yetiştirilmesinin zorunlu olduğunu bildirmişti.

6 Ağustos 1338 tarih ve 5141 sayılı gizli işaretli emirle haberleşmede Türkçe kullanmak zorunlu hale getirilmişti. Ne var ki İstanbul Hükümeti'nin verdiği imtiyazlar nedeniyle bu istek gerçekleşmemiştir. ”

Osmanlı'nın tüm yatırımlarını İstanbul'a, Balkanlar'a ya da Ortadoğu'ya yapmış olmasının, Anadolu'nun yoksul bırakılmasının nasıl acı sonuçlar verdiği, ölüm kalım savaşları yürüttüğümüz 1919-1923 yılları arasında bütün gerçekliği ile ortaya çıkmıştır.

Türk İstiklal Harbi'nde **TBMM** Orduları'nın temel gereksinim maddeleri, mühimmatı nerelerden karşılanmıştır ? Binbir zorlukla yetişmiş iyi eğitilmiş, birkaç dil bilir az sayıda diplomat İstanbul Hükümeti'nin buyruğunda yaşamayı seçmiş; Anadolu İhtilali'ne ilgi göstermemiştir.

Ancak bazı generaller, bazı hariciyeciler Ankara Rejimi'ne yardım sağlamak için İtalya'ya, Almanya'ya, Sovyetler Birliği'ne gönderilmiştir.

Moskova yönetimi iç savaş içinde olduğu halde **TBMM** Hükümeti'ne yardım etmiştir.

Azerbaycan - Baku yönetiminin kardeşçe yardımı da daima anımsanacak değerdedir. Hind müslümanlarının yaptığı yardımın değeri de asla unutulmamalıdır.

Demiryolcularımızın özverili, cansiperane çabaları olmasaydı Türk İstiklal Harbi'nin utku kazanması zordu.

Ne mutlu ki, binbir zorluğu yaşayan, yılmadan, yurtsever duygularla, bir karşılık beklemeden ulusal güçlere yardım eden, tren hatlarında çalışan emekçilerimiz vardı.

Onları derin minnet, şükran duygularıyla, saygıyla anıyoruz.

Ve küçük kitabında bu konuya değinen, bize de esin kaynağı olan Öğretmenimiz İsmail Evyapan Bey'e de teşekkür ediyoruz.

.....

25 Mart 2019. Diyarbakır

ÇOCUK YAŞTA EVLENEN KADINLARIN EVLENME NEDENLERİ VE EVLİLİK YAPMAKTAN MEMNUNİYET DURUMLARI

Huriye ÜSTÜN*
Ali Fuat ERSOY**

Giriş

Evlilik, iki kişinin aile kurmak üzere kanunların uygun gördüğü şekilde, ruhen ve bedenen bir ömür boyu sürecek şekilde bir araya gelmesidir. Türk Medeni Kanunu (TMK) 124. maddesinde evlilik için yaş sınırlandırmaları düzenlenmiştir. Erkek veya kadın onyediyi yaşını doldurmadıkça evlenemez. Onsekiz yaşını dolduran erkek ve kadın kendi rızalarıyla kimseye bağlı kalmadan evlenebilirken onyediyi yaşını dolduran henüz onsekiz yaşını doldurmamış kişinin evlenme konusunda kendi rızası yeterli değildir. Bu kişinin yasal temsilcisinin evliliğe izin vermesi gerekir. Yasal temsilciler haklı bir neden olmaksızın izin vermektan kaçınırsa hakim bu kişinin evlenmesine yine de izin verebilir (TMK). Kısacası evlenmek için yaş sınırı ve rıza gereklidir.

Türkiye'nin de taraf olduğı Çocuk Haklarına Dair Sözleşme' ye (20 Kasım 1989) göre, 'Çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır.' Çocuk Koruma Kanununa (3 Temmuz 2005) göre ise çocuk 'daha erken yaşta ergin olsa bile, on sekiz yaşını doldurmamış kişidir.' Buradan hareketle 18 yaşından önce yapılan evlilikler 'çocuk evlilikleri' ve on sekiz yaşından önce evlenen kız çocuklar ise 'çocuk gelin' olarak kabul edilmektedir (Kaynak, 2014).

Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre ülkemizde 2012 yılında yapılan resmi evlenmeler içinde 16-17 yaşında evlenen kız çocuklarının oranı %6.7 olup sayıları 40.428'dir (TÜİK, 2014). Türkiye Nüfus Sağlık Araştırması 2013 verileri; 25-49 yaşlarındaki kadınların %41'inin 20 yaşından önce, %22'sinin 18 yaşına kadar, %4'ünün de 15. yaş gününden önce evlendiklerini göstermektedir (Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü 2014).

Gençlerde cinsel sağlık ve üreme sağlığı çalışması verilerine göre ülkemizdeki 2011 yılının ilk yarısında yapılan evliliklerin %20.3'ünün 16-19 yaş grubuna ait olduğu saptanmıştır. Bu

* Karabük Üniversitesi İİBF Sosyal Hizmet Bölümü

** Prof.Dr. Karabük Üniversitesi İİBF Sosyal Hizmet Bölümü

çalışmada ayrıca 2010 yılında gerçekleşen doğumların %7.9'unda anne yaşının 19'un altında olduğu hatta bu annelerin %0.4'ünün 15 yaşının altında olduğu bildirilmektedir (Özcebe ve Biçer 2013). Aile yapısı araştırmasına göre ise 2011 yılındaki 18 yaş altı evliliklerin oranının kızlarda %9.3, erkeklerde ise %0.2 olduğu saptanmıştır (Uslu 2011). Ülkemizde yapılan bir başka çalışmada ise erken yaşta evliliklerin bölgeler arasında farklılaştığı ve doğudan batıya doğru evlenme yaşlarının arttığı saptanmıştır. Kız çocuklarda erken evliliğin en yaygın olduğu bölgelerin Doğu ve Orta Anadolu bölgeleri olduğu saptanmıştır. Doğu Anadolu bölgesinde her 10 kadın-dan 4'ünün, Orta Anadolu bölgesinde ise her 10 kadından 3'ünün çocuk yaşta evlendiği bulunmuştur (Kaptanoğlu ve Ergöçmen 2012).

Bu veriler ile varılacak yol kız çocuklarının neden bu denli erken ve hızlı bir şekilde evlendirilmesi sorunudur. Bu konuya da değinmekte fayda vardır. Kız çocuklarının erken yaşta evlendirilmesinde bir neden olarak hukuki karışıklıklar yer alır. Türk Medeni Kanunu'nun (22 Kasım 2001) 124. Maddesine göre: 'Olağan üstü durumlarda ve pek önemli bir sebeple 16 yaşını doldurmuş kadın ve erkek evlenebilir.' Bir başka deyişle, 16 yaşını doldurmuş bireyler 18 yaşına kadar yasalarla çocuk olarak kabul edilmelerine rağmen bu bireylere yine yasaların ön gördüğü şekilde mahkemelerce evlilik izni verilebilmektedir (Kaynak, 2014). Bu karmaşıklık nedeniyle kız çocukların erken yaşta evlendirilmesinin önüne geçilmesi güç duruma düşmektedir.

Bir başka neden ise toplumun bazı kesimlerinde hala sürdürülmekte olan başlık parası, berdel, beşik kermesi ve kan bedeli evliliği gibi geleneksel uygulamalar kız çocuklarının erken yaşta evlendirilmesidir. Ayrıca toplumda evlilikle ilgili var olan kalıp yargılar da bu uygulamayı besleyebilmektedir. 'Geç evlenen kızlar evde kalır.' ve 'Kızların erken evlenmesi onun eşine ve gelin olarak gittiği eve uyumunu/ itaatini kolaylaştırır.' gibi inançlar bu kalıp yargılara örnek olabilir (UNFPA, 2012, s.3). Buradan da görüleceği üzere ailelerin sahip olduğu inançlar onların kızlarını erken yaşta evlendirmelerine neden olabilmektedir.

Sonuç olarak ailenin ekonomik durumunun ve eğitim durumunun, aile içi şiddet ortamının, bireyin eğitim durumunun, aile içindeki huzursuzluğun, ailenin ve bireyin sahip olduğu kalıp yargıların ve cinsiyetçi bakış açısının ve geleneksel uygulamaların kız çocukların erkenden evlendirilmesine ortam hazırladığı ileri sürülebilir (Kaynak, 2014).

Geçmişten günümüze devam eden bu sorun bazı bölgelerde ilginç bir şekilde değişiklik gösterdiği gözlemlenmiştir. Halen devam eden erken yaşta kız çocuklarının evlendirilmesindeki değişiklik evliliğe baskının kaldırılmasına rağmen kız çocuklarının yine de evlenmek istemeleridir. Genel olarak kırsal kesimlerde olan bu baskı sonucu evlenme durumu yerini baskı olmadığı halde evlenmeye bırakmıştır. Eskiden baskı ile evlendirilen kız çocukları bulunurken şimdilerde ebeveyn baskısı olmadığı halde evlenmek isteyen kız çocukları bulunmaktadır. Bunun nedeninin ne olduğu ya da nedeninin çeşitlilik gösterip göstermediği bilinmemektedir. Araştırmanın içerik bakımından farklılık göstermesi araştırmaya ayrı bir önem kazandırmaktadır. Bu nedenle bu araştırma son derece önem arz etmektedir.

Bu araştırma, ebeveynlerinden evlenmelerine yönelik bir baskı görmediği halde çocuk yaşta evlenen kadınların çocuk yaşta evlenme nedenlerini ve şu anda çocuk yaşta evlendikleri için memnun olup olmama durumunu ortaya koymak amacıyla yapılmıştır.

Yöntem

Bu çalışma nitel bir araştırma özelliği taşımaktadır. Nitel araştırma, bir alanda derinlemesine veri toplanmasını içeren bir araştırma biçimidir. Bir başka deyişle nitel araştırma; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda

gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği çalışmadır. Niteliksel araştırmacıların esas amacı ise, o ortama bilgi vermek değil, o ortamdan bilgi almaktır. Veriler, “iyi” ya da kötü olarak belirlenmez. Araştırmanın değeri; kuramsal yansıtma, betimleme, anlama derecesiyle belirlenir. Nitel araştırmada en yaygın olarak kullanılan üç tür veri toplama seçenekleri: görüşme, gözlem ve dokümanların incelenmesidir. Görüşme, genellikle bir kişiyle ya da grupla yapılan amaçlı söyleşidir. Görüşme sırasındaki söyleşiler, araştırmacı tarafından karşıdaki kişiden bilgi almak amacıyla yapılmaktadır. Anketlere verecek yanıtları olmayan ya da bir dizi soruya yanıt vermeyi çekici bulmayan, sözel olarak kendini ifade etmekte yazıyla ifadeye oranla daha başarılı kişilerden görüşme yoluyla daha kolay ve doğru bilgi sağlanabilir (Batu, 2000, Yıldırım ve Şimşek, 2006). Ayrıca Cevaplayıcının başkalarına danışmadan cevap vermesinin sağlanması, cevaplarda bireyselliğin korunması açısından önemlidir. Bu da veri kaynağının teyit edilmesini sağlar ve anket yoluyla elde edilen verilere göre geçerliği daha yüksektir (Karasar, 2002). Aynı zamanda form ya da anketlere yansımayan ipuçları da görüşme sırasında edinilebilir (Pişkin ve Öner, 1999).

Görüşmeler en yaygın olarak yapılandırılmış, yapılandırılmamış ve yarı-yapılandırılmış olarak sınıflandırılmaktadır. Bu tür görüşme tekniği ile yapılacak tüm görüşmelerde kullanılmak üzere sorular hazırlanmaktadır. Bu sorular görüşülecek olan kişilere aynı sırayla sorulur, ancak görüşülen kişinin görüşme sırasında soruları istediği genişlikte yanıtlamasına izin verilmektedir (Batu, 2000, Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bu araştırmada yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunun belirlenmesinde, amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme, örneklemin problemle ilgili olarak belirlenen niteliklere sahip kişiler, olaylar, nesneler ya da durumlardan oluşturulmasıdır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2009). Buna göre problem olarak belirlenen kız çocuklarının evlenmelerine dair baskı ve zorlama olmaksızın kendi istekleriyle evlenmiş çocuk gelinler çalışma grubunu oluşturmuştur. Çalışma grubuna bu özellikleri taşıyan Çorum ili merkez ilçeye bağlı köylerde yaşayan 18 yaş altında evlenen 5 kadın alınmıştır.

Verilerin Toplanması Ve Analiz Edilmesi

Verilerin toplanması aşaması görüşme tekniği kullanılarak yapılmıştır. Görüşmede öncelikle şu sorulara yer verilmiştir.

- S1: Kaç yaşında evlendiniz? Şu an kaç yaşındasınız?
- S2: Evlenme nedeniniz nedir?
- S3: Evlenmeyi düşünüyor muydunuz? Neden?
- S4: Evlenmeseydiniz ne yapmak istediniz?
- S5: Sizce zamane kızları baskı olmaksızın neden evlilik yapmaktadır?
- S6: Bir kadın kaç yaşında evlenmelidir? Neden?
- S7: Genç kızların tek çaresi evlenmek midir? Başka yollar da var mıdır?
- S8: Genç yaşta evlilikten pişman mısınız? En büyük pişmanlığınız nedir?

S9: Erken yaşta evliliği sorun olarak görüyor mu sunuz ? Evlilik için en erken yaş ne olmalıdır? Eğer sorun olarak görüyorsanız çözümü ne olabilir? S10: Diyelim ki komşu kızı küçük yaşta evlenmek istiyor, bu durumda ne yaparsınız?

Sorulardan önce araştırmacıya güven duyulmasını sağlamak ve görüşülen kişiyi rahat ettirmek amaçlı görüşmeye tanışma ve kaynaşma soruları yöneltilmiştir. Görüşmelerin bir sohbet havasında geçmiş olması görüşmecilerin çekimserliğini azaltmış ve bu durum araştırmacıya daha fazla güvenmelerine olanak sağlamıştır. Görüşmecilerin sorulan sorulara çok samimi cevap verdikleri gözlenmiştir. Görüşmeler 15-30 dk arasında tamamlanmıştır. Görüşmelerin tamamı görüşmecilerin rızaları alınarak ses kayıt cihazına kaydedilmiştir. Toplanan veriler daha sonra bilgisayar ortamında analiz edilmiştir.

Bulgular Ve Yorum

Araştırma kapsamında elde edilen bulgular görüşme sonucu elde edilen ses kayıtlarıdır. Uzun bir anlatımı olan bu beş kayıt orijinalliği bozulmadan şu şekilde aktarılmaktadır;

G1: Ben 17 yaşında evlendim. Şimdi 19 yaşımdayım. Okulu erken bıraktım çünkü hem babam yoktu hem de okumaya hevesli değildim. Evlenmeyi düşünüyordum çünkü okumayan bir köy kızı evlenir. Ben de anneme yük olmamak için evlenmeye karar verdim. Annemden ayrılmak beni çok üzdü. Yaşım nedeniyle de acemilik çektiğim için zor zamanlar geçirdim. Evlenmeseydim annemin yanında kalmak isterdim. Bana baskı yapılmadı evlenme konusunda. Ama hayatın baskısı zaten karar verdiriyor. Babam olsaydı belki bu kadar erken evlenmezdim. Bence bir kız önce hayatı öğrenecek yaşa gelmelidir. Eğer sadece annen varsa ve evin masrafı ona kalmış ise evlenmek tek çaredir. Pişmanlık var çünkü daha küçük olmama rağmen bir erkeğin bakımından sorumluyum. Bir başkası bu durumu yaşamasın diye ona yaşadıklarımı anlattırdım.

G2: Ben 16 yaşında evlendim. Şimdi 22 yaşımdayım altı yıldır evliyim. Okulu bıraktım çünkü okumak istemiyordum. Okumayınca da evlenmek istedim. Okumayan bir kızın köyde barınması zordur. Hemen laf söz olabilir. Ben de biran evvel evlenip yuvamı kurmak istedim. Evlenmeseydim ne yapardım bilemiyorum. Ama erken yaşta evlendiğim farkına zor zamanlar geçirince vardım. Keşke biraz daha geç evlenseydim. Pişmanlığım var yani. Başka bir kızın erken evlenmesini istemem şahsen. Yardım ederim yani.

G3: Ben 17 yaşında evlendim. Şimdi 21 yaşımdayım. Okul zamanında derslerim çok iyiydi. Başarılı bir öğrenciydim. Sonra eşimi görünce dersleri boşlamaya başladım. Babam çok uğraştı okumam için ama ben artık okumak istemiyordum. Evleneceğimi söyleyince babam çok kızdı ama yine de ikna edemedi. Evlenmeseydim okuyup hemşire olmak isterdim. Pişmanım çünkü hayatımı yarıda kestiğimi düşünüyorum. En azından bu yaşta evlenmeseydim daha iyiydi. Başka kimseye çocuk yaşta evlenmeyi tavsiye etmiyorum.

G4: 17 yaşında evlendim. Şimdi 23 yaşımdayım. Okumadığım için aileme yük olduğumu düşündüm. Bu nedenle eşime kaçtım. Erken yaşta evlenmem nedeniyle kaynanamdan hep eziyet gördüm. Pişmanlığım var çünkü erken yaşta evlendiğim için hor görüldüm. Evlenmeseydim ileriki yaşlarda telli duvaklı giderek hayalimi gerçekleştirdim. Benim çektiğimi kimse çekmemeli.

G5: "16 yaşında evlendim. Şimdi 21 yaşımdayım. Okumadım. Ağabeyim evlensin diye sevdiğime kaçtım. Onun kız kardeşini de ağabeyime verdiler. Kendi hayatımı da erken yaşta kararttım ağabeyimin eşinin hayatı gibi. Keşke evlenmeseydim de annemin ve

babamın kızı olarak kalsaydım. Komşunun kızına durumumu anlatıp vazgeçirmeye çalışırdım” diyerek tüm sorular cevaplandırılmıştır.

Sonuç Ve Öneriler

Araştırma bulgularına göre görüşme yapılan kadınların tamamı okulu erken yaşta bırakmışlardır. Okulu erken yaşta bırakmaları evlilik fikirlerinin ortaya çıkmasında etkili bir rol oynamıştır. Okula gitmeyen bir kızın ailede yük olduğunu, bu yükü evlenerek hafifleteceğini düşündüklerini ifade etmişlerdir. Oysaki çocuk yaşta evlenerek kendilerini zorluklar, eziyetler, çileler içerisinde yaşamaya mahkûm ettiklerinin farkında değildirler. Çocuk yaşta evlenmenin birçok zorluğu beraberinde getireceğini söyleyenleri de dinlemediklerini belirtmişler. Şu an çocuk yaşta kendi istekleriyle evlenmiş olmalarından araştırmaya alınan tüm kadınlar pişman olduklarını, okula gitmeyen bir kız çocuğunun evlenmekten başka bir çaresinin olabileceğini şimdi anladıklarını söylemişlerdir.

Hayatın tüm zorluklarına rağmen aile desteğinin olduğunu bildikleri zaman erken yaşta evlilikten vazgeçmeleri ve kendilerine ve ailesine faydalı birçok faaliyetlerle destek olmaları gerekmektedir. Başkalarının hayatı nedeniyle kendi hayatlarına önem vermemek hatadır. Özellikle geçmişten günümüze kadar süregelen genç yaşta zorla evlendirilen kızların yerinde olmadıkları için bu durumdan ders almaları ve zorlama ve baskının olmadığı hayatları için çabalamaları gerekmektedir. Yaşam koşulları nedeniyle kadınlar çocuk yaşta evlenebilmektedir. Bunun bir diğer nedeni de aile içerisindeki baskı ve zorlama sonucunda çocukların bu baskıdan kurtulamadığı ve kendilerini bu ortamdan kurtulma zorunda hissetmeleri olabilir. Okula devam etmenin erken yaşta evliliğe engel olduğu açıktır. Dolayısıyla özellikle kız çocuklarının eğitimlerini hiçbir şekilde bırakmamaları konusunda gerekli çalışmalar yapılmalıdır.

Sonuç olarak çocuk yaşta evliliklerin pek çok yönden sakıncalı olmasına rağmen Türkiye’de oldukça yaygın bir uygulama olduğu görülmektedir. Sorunun pek çok nedeni bulunmaktadır ve çözümü de çok yönlü bir çaba gerektirmektedir. Çocuk yaşta evliliklerle ilgili olarak yasalarda düzenlemeler yapılmalıdır. Toplumda çocuk yaşta evliliklerin “normal” kabul edilmesi algısının ortadan kaldırılmasına yönelik olarak çeşitli çalışmalar yapılabilir. Bu konu ile ilgili olarak Milli Eğitim, Sağlık, Aile Politikalar ve Sosyal Hizmet Bakanlıkları gerekli çalışmaları yaparak örgün ve yaygın eğitim yoluyla bilinçlendirme çalışmaları yapılmalıdır. Bu çalışmalarda diğer meslek elemanlarının yanı sıra sosyal hizmet uzmanları aktif olarak görev alabilirler.

Kaynakça

Batu, S. (2000). Kaynaştırma, Destek Hizmetler Ve Kaynaştırmaya Hazırlık Etkinlikleri. Özel Eğitim Dergisi, 2(24), 35-45.

Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2009). Bilimsel araştırma yöntemleri (14. Baskı). Ankara: Pegem Yayınları

Ertem, M., Saka, G., Ceylan, A., Değer, V. ve Çiftçi, S. (2008). The factors associated with adolescent marriages and outcomes of adolescent pregnancies in Mardin Turkey. Journal of Comparative Family Studies, 229-239.

Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü (2014) Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması. 2013. Ankara, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü.

Kaptanoğlu İY, Ergöçmen B. (2012). Çocuk gelin olmaya giden yol. Sosyoloji Araştırmaları Dergisi, 15:130-161

Karasar, N. (2002). Bilimsel Araştırma Yöntemi- Kavramlar, İlkeler, Teknikler, Ankara: Nobel Yayıncılık.

Kaynak, M. (2014). Türkiye’de ‘Çocuk Gelin’ Sorunu. Nesne, 2 (3), s.27-38.

Özcebe H, Biçer BK (2013) An important female child and women problem: child marriages. Turk Pediatri Ars, 86-93

işkin,M. ve Öner,U. (1999), Görüşme İlkeleri ve Teknikleri, Ankara:Siyasal Yayıncılık

TMK, (2001). <http://www.basarmevzuat.com/dustur/kanun/5/4721/a/4721k-2.htm> (erişim tarihi 12.03.2019)

TÜİK (2014). Çocuk gelinlere ilişkin kamuoyu duyurusu. (Erişim tarihi 21.04.2019) www.tuik.gov.tr/duyurular/duyuru_2860.pdf?utm_source=twitterfeed&utm_medium=social.

UNFPA (2012). Turkey child marriage. Ankara: UNFPA. <http://www.unfpa.org/webdav/site/eeca/shared/documents/publications/Turkey%20English.pdf>

Uslu İ. (2011) Türkiye’de Aile Yapısı Araştırması 2011. Ankara: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı.

Yıldırım, A., Şimşek, H. (2006). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayınları.

ADIN KADIN - ASLIN GÜÇ

Eda AYTEPE*

Ayça ÖZTÜRK*

Emine ÖZTÜRK*

***“Şuna inanmak lazımdır ki, dünya yüzünde
gördüğümüz her şey kadının eseridir.”***

Mustafa Kemal Atatürk

Hukuk, hayatta karşımıza çıkabilecek pek çok duruma dair düzenlemeler yapmaktadır. Yasalar, haklarımız ihlal edildiğinde çaresiz kalmamakta, hak ihlallerini daha oluşmadan önlemektedir. Bu anlamda yasal haklarımızı bilmek hayati önem taşımaktadır.

Yasaları herkesin bilmesi bu kadar önemliyken, hukuk eğitimi almamış çoğu insan hukuk dilini anlamakta zorlanır. Yasalar günlük dilde kullanılmayan sözcüklerle, uzun ve karmaşık cümlelerle doludur.

Bundan en çok etkilenenlerin başında da kadınlar gelir. Çünkü kadınlar, haklarını öğrenebilecekleri kaynaklara erkeklere göre daha zor ulaşırlar.

Oysa haklarımızı bilmek bizi güçlendirerek hayatımızı değiştirebilir. Ancak kadın olarak haklarımızı bilirsek haklarımızı talep edebilir ve onlara sahip çıkabiliriz (*Haklarımız Var, 2018:4*).

Kadının insan hakları, ilk kuşak haklar olarak bilinen kişisel ve siyasi haklarla birlikte; ikinci kuşak haklar olarak bilinen ve özel alanla da ilgili olan ve kadınların hayatlarında önemli bir yer tutan ekonomik, sosyal ve kültürel hakları kapsamaktadır.

Cinsiyete dayalı eşitsizliğin ve ayrımcılığın yaşamın her alanında belirgin bir biçimde sürmesi kadın hakları kavramını doğurmuştur (*Acar, 1998:18 akt. Kaypak ve Kahraman, 2016:304*).

***Karabük Üniversitesi İİBF Sosyal Hizmet Bölümü Lisans Öğrencisi**

Kadın Hakları, bir yanıyla, kadınların insan kişiliğine bağlı haklarına atıfta bulunur; bu anlamda kadın hakları kadınların insan haklarını ifade eder.

Kadınlar sırf kadın oldukları için ayrımcılık ve haksızlığa maruz kalmaktadır.

Kadın hakları kavramı altında kadın ve erkeğin aynı olduğu değil kadın ve erkeğin eşit olması konusuna dikkat çekilmelidir.

Kadın ve erkek arasındaki biyolojik farklılıkları kabul etmekle birlikte toplum tarafından oluşturulmuş rolleri ve anlamları kapsayan toplumsal cinsiyet kalıplarına farkındalık oluşturulmalıdır.

Bu çerçevede kadınların ve erkeklerin öncelikle eşit haklardan yararlanması gerekmektedir.

Kadınlar kendisine verilen yasal haklara bilinçli olarak sahip çıkmalı, haklar verildiği şekli ile yasalarda durmamalı, gündelik aktif hayatta kullanılarak işlerlik kazandırılmalıdır.

Bu yazımızda, kadınların haklarının bilinçli bir şekilde kullanılabilmesi için öncelikle bu hakların kapsamı ve içeriği hakkında bilgilendirme yapılması temel amaçlarımız arasındadır.

Kadının Temel Hakları

1. İnsani Haklar

Kadın özgür doğar ve erkeklerle eşit haklara sahiptir. Kadının bütün insan haklarından tam ve eşit olarak yararlanmasını sağlamak hükümetlerin öncelikli görevleri arasındadır.

İlk insan hakları belgeleri kadın, erkek, çocuk, yetişkin, engelli ve engelsiz ayrımı yapmaksızın eşitlikçi bir temelde insan haklarını kabul etmişlerdir.

1948 yılında Birleşmiş Milletler tarafından onaylanan İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin birinci maddesi, **“bütün insanlar onur ve haklar bakımından eşit ve özgür doğarlar”** diyerek düzenlemektedir.

Kadın bakış açısını hesaba katmadan yazılmış olduğu için, insan hakları ihlalleri ile ilgili tüm örneklerini erkeklere ait olan kamusal alandan almakta ve bu hali ile de kadınları dışlamaktadır.

Kadınların, kadın olmaları nedeniyle karşı karşıya kaldıkları insan hakları ihlallerinin üzerinde durmamaktadır.

Aile içinde/dışında ve toplumun her kesiminde maruz kalınan baskılardan dolayı, kadınlar kamusal alanda var olamamaktadır.

Fakat zamanla uluslararası toplum bu eşitlikçi anlayışın dezavantajlı ya da hassas grupların haklarını koruyamadığını fark etmiş; kadın hakları, çocuk hakları, azınlık hakları ve engelli hakları gibi yeni ve özel bir takım insan hakları düzenlemeleri yapmışlardır (Kaypak ve Kahraman, 2016:304).

Türkiye’de ise kadın-erkek eşitliği ilkesi, Anayasa’da 2001 ve 2004 yıllarında yapılan değişikliklerle güçlendirilmiştir.

Anayasa’nın 10. maddesinde **“Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür”** denilmektedir.

Ayrıca, Türkiye Büyük Millet Meclisinde Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonunun kurulmasına

ilişkin 5840 sayılı Kanun 24 Mart 2009 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu, kadın haklarının korunması ve geliştirilmesi, kadın erkek eşitliğinin sağlanmasına yönelik olarak ülkemizde ve uluslararası alandaki gelişmelerin izlemesi, bu gelişmeler konusunda Türkiye Büyük Millet Meclisinin bilgilendirilmesi, kendisine esas veya tali olarak havale edilen işlerin görüşülmesi, istenildiğinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulan kanun tasarı ve teklifleriyle kanun hükmünde kararnameler hakkında ihtisas komisyonlarına görüş sunması amacıyla kurulmuştur (Gökçimen,2008:32-37).

2. Toplumsal Haklar

Toplumsal haklar üç çatı altında değerlendirilebilir.

İlki,

kadına yönelik her türlü fiziksel,
psikolojik, cinsel şiddet,
taciz,
tecavüz,
kürtaja zorlama ve kısırlaştırmaya zorlama suçtur.

Kökleri tarih boyunca ataerkil kültürle yeniden üretilen aile içi egemenlik ilişkisinden kaynaklanan kadına yönelik aile içi şiddetin bir sorun olarak algılanması ve çözüm üretilmeye çalışılması oldukça yakın tarihlerde gündeme gelmiştir.

Bilindiği gibi, genellikle erkekler tarafından kadınlar üzerinde egemenlik kurmaya yönelik bir güç kullanma şekli olan şiddet; **hakaret, tehdit, aşığılama, dayak, cinsel taciz, tecavüz, yaralama, öldürme** şeklinde görülmektedir.

Şiddete uğrayanların,
kendine özgüvenini,
girişimcilik ruhunu,

değerlerini yitirdiği görülmektedir.

Bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de aile içi şiddet en çok kadınları ve çocukları mağdur etmektedir.

Ancak, kadına yönelik şiddetin günümüzdeki anlamda bir sorun olarak ele alınması,
önlenmeye çalışılması,
mağdurun korunması,
failin cezalandırılması çalışmaları dünyada çok yakın zamanlarda,
1970’lerden sonra gündeme gelebilmiştir.

1990’lardan sonra da uluslararası belgelerde kapsamlı olarak düzenlenmeye başlanmıştır (Moroğlu,2012:359).

İkincisi, cinsiyet ayrımı gözetilmeden eğitimde eşitlik olanağının sağlanmasından devlet sorumludur. Hiçbir kadın eğitimden mahrum edilemez.

Üçüncüsü ise, her kadın evleneceği kişiyi seçme hakkına sahiptir.

Hiçbir kadın evliliğe zorlanamaz.

Kadının evlilikle ilgili hakları:

Eşini seçme istediği kişiyle evlenme hakkı;
resmi nikâh hakkı;
kumayı reddetme hakkı;
eşit miras hakkı;
evlilik içinde cinsel birleşmeyi reddetme hakkı;
şiddete maruz kalmama hakkı;
kendi malına sahip olma hakkı.

Kadının boşanma ile ilgili hakları:

Ev tutarak ayrı yaşama hakkı;
boşanmak için mahkemeye başvurma hakkı;
çocuklarının velayetini alma hakkı;
nafaka alma hakkı;
kendi malını beraberinde götürme hakkı.

Kadının bedensel hakları:

Bedenine sahip çıkma bedeninin yalnızca kendine ait olması hakkı;
hayır deme hakkı; kendi cinselliğini yaşama hakkı;
tecavüzsüz, tacizsiz, enseste maruz kalmadan özgürce yaşama hakkı;
çocuğa karar verme hakkı;
doğum kontrolünü kullanma veya kullanmama hakkı;
sağlıklı yaşama hakkı (Kaypak ve Kahraman, 2016:306).

Miras ve kadın: Dini kurallara göre, mirasın üçte biri kızlara üçte ikisi erkeklere verilirdi. **“Allah size ve çocuklarınızla ilgili şunu öneriyor; erkek için iki dışının payı kadar...”** (Nisa 11).

Medeni kanun miras konusunda da kadınla erkeği eşit görmüş ve mirası erkek ve kadın arasında eşit paylaştırmıştır (Aydın, 2015:93).

3. Ekonomik Haklar

Kadının çalışma yaşamını düzenleyen, kolaylaştıran ve kadını aktifleştiren çalışma hayatında cinsiyet ayrımcılığının giderilmesine yönelik hakları içermektedir.

Ekonomik haklar kategorisine uygun ve adil çalışma koşullarına sahip olma, dinlenme, sendika kurma, eşit işe eşit ücret, sosyal güvenlik, vb. gibi haklar girmektedir.

Geleneksel olarak kadın-erkek eşitsizliğinin en belirgin, gözle görülür, biçimler aldığı bu alanda özellikle Uluslararası Çalışma Örgütü'nün sözleşmeleri önem kazanmaktadır.

Çalışma Politikasına İlişkin 122 Sayılı **ILO** sözleşmesi, 48 temel hedefin, **“tam verimli ve özgürce seçilmiş bir çalışmayı geliştirmeye yönelik aktif bir politika izlemek”** olduğunu belirtmektedir.

1979 Sözleşmesi de, kadınlara, “bütün insanların ayrılmaz bir hakkı olan çalışma hakkının, erkeklerle eşitlik temeli üzerinde sağlanması için gereken bütün önlemlerin alınmasını öngörmektedir (*Madde 11/1/a*) (*Alpkaya, 1992:38*).

Yeni İş Kanunu 10 Haziran 2003 tarihinde yürürlüğe giren yeni İş Kanunu'nun getirdiği en önemli ilerleme, işveren işçi ilişkisinde cinsiyet dahil hiçbir nedenle temel insan hakları bakımından ayırım yapılamayacağıdır.

- Bu kapsamda ana hatlarıyla,
- iş sözleşmesinin yapılmasında,
- uygulanmasında ve sona erdirilmesinde cinsiyet veya gebelik nedeniyle doğrudan veya dolaylı farklı işlem yapılamayacağı;
- cinsiyet nedeniyle eşit değerde iş için daha düşük ücret verilemeyeceği;
- cinsiyet, medeni hal ve aile yükümlülükleri, hamilelik ve doğumun iş akdinin feshi için geçerli sebep oluşturamayacağı;
- işyerinde işçinin,
- işveren,
- diğer bir işçi veya üçüncü kişiler tarafından cinsel tacize uğraması ve bu durumu işverene bildirmesine rağmen gerekli önlemlerin alınmaması halinde işçinin haklı nedenle işi derhal fesih hakkına sahip olacağı;
- genel ekonomik kriz veya zorlayıcı nedenlerle kısa çalışma ve kısa çalışma ödeneği verileceği;

kadın çalışanlara verilen ücretli doğum izin sürelerinin artırılacağına ilişkin hükümler getirilmiştir (*Gökçimen, 2008:35*).

Hane halkı işgücü araştırması sonuçlarına göre; şirketlerde üst düzey ve orta kademe yönetici pozisyonundaki kadın oranı 2012 yılında %14,4 iken 2017 yılında %17,3 oldu.

Ancak bu oran erkeklerle kıyaslandığında ne yazık ki istenilen düzeyde bir artış olarak değerlendirilememektedir.

Hanehalkı işgücü araştırması sonuçlarına göre; 2017 yılında, Türkiye’de 15 ve daha yukarı yaştaki istihdam edilenlerin oranı %47,1 olup bu oran erkeklerde %65,6, kadınlarda ise %28,9 oldu.

Tablo 1. Cinsiyete göre yönetici pozisyonundaki bireylerin oranı(%)

YILLAR	KADIN	ERKEK	TOPLAM
2012	14,4	85,6	100,0
2013	16,6	83,4	100,0
2014	15,5	84,5	100,0
2015	14,4	85,6	100,0
2016	16,7	83,3	100,0
2017	17,3	82,7	100,0

*TÜİK, İstatistiklerle Kadın, 2018

Eğitim durumuna göre işgücüne katılım oranı incelendiğinde; kadınların eğitim seviyesi yükseldikçe işgücüne daha fazla katıldıkları görüldü.

Okuryazar olmayan kadınların işgücüne katılım oranı %15,9, lise altı eğitilmiş kadınların işgücüne katılım oranı %27,7, lise mezunu kadınların işgücüne katılım oranı %34,3, mesleki veya teknik lise mezunu kadınların işgücüne katılım oranı %42,6 iken yükseköğretim mezunu kadınların işgücüne katılım oranı %72,7 oldu.

Hanehalkı işgücü araştırması sonuçlarına göre; 2017 yılında cinsiyete ve ekonomik faaliyetlere göre istihdam oranı incelendiğinde; tarım sektöründe toplam istihdam oranı %19,4, erkek istihdam oranı %15,4, kadın istihdam oranı ise %28,3 oldu.

Sanayi sektöründe toplam istihdam oranı %26,5, erkek istihdam oranı %31,4, kadın istihdam oranı ise %15,6 oldu.

Hizmet sektöründe ise toplam istihdam oranı %54,1 olup bu oran erkeklerde %53,2, kadınlarda %56,1 oldu (TÜİK,2019).

4. Siyasal Haklar

Her kadın yasalar uyarınca kurulmuş bütün kamu görevlerinde yer alma ve kamu görevlerini yerine getirme hakkına sahiptir.

Her kadın bütün seçimlerde oy kullanma ve yasalarca kurulmuş halk tarafından seçilen tüm kamu organlarına seçilme haklarına sahiptir.

Devletin giderleri ve idari giderler için kadın ve erkeklerin katkısı eşittir.

Türk kadını siyasal faaliyetlere Kurtuluş Savaşı yıllarında kurdukları dernekler ve düzenledikleri mitinglerle başlamıştır.

Tablo 2. Eğitim durumuna göre işgücü durumu, 2016, 2017

İŞGÜCÜNE KATILIM ORANI							
Yıl		Toplam	Okuryazar Olmayanlar	Lise altı eğitilmişler	Lise	Mesleki veya teknik lise	Yükseköğretim
2016							
	Erkek	72,0	30,4	68,9	71,2	81,6	86,4
	Kadın	32,5	15,2	27,2	33,7	41,4	71,3
	Toplam	52,0	17,8	48,4	54,4	65,9	79,7
2017							
	Erkek	72,5	32,4	69,3	71,6	81,0	86,5
	Kadın	33,6	15,9	27,7	34,3	42,6	72,7
	Toplam	52,8	18,8	48,9	54,8	66,1	80,2
İSTİHDAM ORANI							
Yıl		Toplam	Okuryazar Olmayanlar	Lise altı eğitilmişler	Lise	Mesleki veya teknik lise	Yükseköğretim
2016							
	Erkek	65,1	26,8	62,1	63,7	74,5	78,8
	Kadın	28,0	14,7	24,2	26,6	32,9	59,3
	Toplam	46,3	16,8	43,5	47,2	58,2	70,1
2017							
	Erkek	65,6	28,8	62,6	64,4	73,7	79,0
	Kadın	28,9	15,4	24,8	27,0	33,8	59,3
	Toplam	47,1	17,7	44,1	47,6	58,2	70,1
İŞSİZLİK ORANI							
Yıl		Toplam	Okuryazar Olmayanlar	Lise altı eğitilmişler	Lise	Mesleki veya teknik lise	Yükseköğretim
2016							
	Erkek	9,6	11,8	9,8	10,5	8,7	9,6
	Kadın	13,7	3,2	11,0	21,1	20,6	13,7
	Toplam	10,9	5,7	10,2	13,4	11,6	10,9
2017							
	Erkek	9,4	11,2	9,6	10,1	9,0	9,4
	Kadın	14,1	3,6	10,5	21,3	20,5	14,1
	Toplam	10,9	5,8	9,8	13,3	11,9	10,9

*TÜİK, İstatistiklerle Kadın, 2018

Türk kadınının siyasal etkinlikleri, seçme ve seçilme hakları da, bu yıllarda gündemde yer alarak üç aşamada tanınmıştır.

Öncelikle 3 Nisan 1930 gün ve 1580 sayılı yasa ile Türk kadınına ilk defa belediye seçimlerinde seçme ve seçilme hakkı tanınmıştır.

26 Ekim 1933 gün ve 2349 sayılı kanunla da kadınlar köy ihtiyar heyetlerine ve muhtarlığa seçme seçilme haklarını elde etmişlerdir.

Tablo 4 Türkiye Büyük Millet Meclisi Kadın Ve Erkek Milletvekili Sayıları

Parti Adı	Kadın	Erkek	Parti Toplam
Adalet ve Kalkınma Partisi	53	237	290
Cumhuriyet Halk Partisi	18	124	142
Halkların Demokratik Partisi	26	39	65
Milliyetçi Hareket Partisi	4	46	50
İyi Parti	3	37	40
Saadet Partisi	0	2	2
Türkiye İşçi Partisi	0	2	2
Demokrat Parti	0	2	2
Büyük Birlik Partisi	0	1	1
Bağımsız Milletvekili	0	1	1
Toplam	104	491	595

(www.tbmm.gov.tr, 2018)

Siyasal hakların sonuncusunu ise 5 Aralık 1934 gün ve 2599 sayılı kanunun 10. maddesi; **“22 yaşını bitiren kadın-erkek her Türk, milletvekili seçme hakkına sahiptir, 11. maddesi de, 30 yaşını bitiren kadın-erkek her Türk, milletvekili seçilebilir”**, diyen Teşkilat-ı Esasiye Kanunu teşkil eder (Doğramacı, 1993, s. 19-20akt. Aydın, 2015:93).

Kadınların ilk olarak seçme ve seçilme hakkını kullandığı 8 Şubat 1935 yılında yapılan seçime; kadınlar, hem seçmen hem de aday olarak büyük ilgi gösterdiler.

Özellikle büyük şehirlerde katılım % 80'lere ulaştı ve oy kullanan kadınların oranı, oy kullanan erkek oranına çok yaklaşarak % 48 civarına dayandı.

Bu durum, hem demokratik katılım hem de kadınların siyasal haklarına sahip çıktığını göstermesi bakımından dikkate değer bir gelişmeydi.

1935 yılı seçimlerinde, 13'ünü bağımsızların oluşturduğu 399 milletvekili meclise girdi.

Bunların 369'u erkek 17'si kadın olmak üzere toplam 386 milletvekili Cumhuriyet Halk Fırkası saflarında seçimi kazandı (Yüceer, 2008:146).

Günümüz değerlendirildiğinde ise kadınların siyasal yaşama katılımı, erkeklere oranla oldukça düşük seyretmektedir.

Sivil toplumun temel olduğu örgütlerin üst düzey yönetimlerinde de kadınların temsili düşündürücü durumdadır (Özaydınlık, 2014:102).

TBMM'deki 595 milletvekili sayısının 491'i(%82) erkek 104'ü(%18) kadındır.

Sonuç ve Öneriler

Geçmişten günümüze kadınların yeri evde çocuk doğurmak, büyütmek ve ev işleriyle ilgilenmek olarak görülmüştür.

Ancak 18. yüzyılda dünya nüfusunun yarısını oluşturan kadınlar sosyo-ekonomik yaşamda en az erkekler kadar var olmak istemişlerdir ve harekete geçmişlerdir. Günümüzde kadınların sahip olduğu haklar birtakım uğraşlar sonucunda elde edilmiştir.

Öncelikle bir insan olarak kadınlar da en az erkekler kadar insani haklara sahiptirler.

Eğitim, iş ve siyasal hayatta kadınlar da hiçbir ayrımcılığa uğramadan var olmalıdırlar.

Ancak tarih boyunca ve günümüzde toplumun ataerkil yapısından kaynaklanan kadınlara yönelik birtakım ayrımcılıklar ve kadınları sosyal yaşamdan soyutlamalar söz konusu olmuştur.

Toplumda hem bu kadar önemli bir konuma sahip olup hem de toplumsal hayattan bu kadar uzak tutulmaya çalışılan kadınlar için haklarını bilmek önem arz etmektedir.

Öncelikle kadın, insan olarak ve yaşadığı toplumun bir parçası olarak haklarını bilmeli ve hiçbir alanda özgürlüğünün kısıtlanmasına, haklarının ihlal edilmesine izin vermemelidir.

Bu anlamda toplumun hakim bakış açısında farkındalık yaratmak ve kadınları hakları konusunda bilinçlendirmek için çalışmalar yapılmalıdır.

Bu çalışmalar kadını kamusal yaşamda özne konumuna taşıyıcı özellikte olmalıdır. Kadının iş yaşamındaki yerini arttırmak için çalışan annelere verilen destekler artırılmalıdır.

Medyatik unsurlardan yararlanma yoluyla kadınları hakları konusunda bilgilendiren kamu spotları oluşturulmalıdır. Yerel yönetimlerin kadınlara ve kadın girişimcilere yönelik faaliyetleri çeşitlenmeli ve çoğaltılmalıdır.

Kadınların sosyalleşebilecekleri, birbirleriyle etkileşim kurabilecekleri ve çeşitli konularda tartışmalar yürütebilecekleri mekanlar tahsis edilmelidir.

Kadın, var olabilmek için hiçbir etkene ihtiyaç duymaz, kadın kadınlığıyla ve insanlığıyla vardır ve toplumda söz sahibidir.

Mustafa Kemal Atatürk'ün **“Bir toplumun yarısı özgür değilse, diğer yarısına uygarlık yönünde bir hamle yaptırabilmek mümkün değildir.”** sözünden de yola çıkarak özetle şunu diyebiliriz ki bir toplumun gelişmesi ve ideal toplum olabilmesi için toplumun yarısını oluşturan kadınlar asla yok sayılamaz ve kadın olarak var olmaları engellenemez bir gerçektir.

Kaynakça

- Alpkaya G. (1992). Uluslararası Hukukta Kadının Durumuna İlişkin Bazı Veriler. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 47(01).
 - Aydın, H. (2015). Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Türkiye'de Kadın. Current Research in Social Sciences, 1(3), 84-96.
 - Gökçimen, S. (2008). Ülkemizde Kadınların Siyasal Hayata Katılım Mücadelesi. Yasama Dergisi, 10, 5-59.
 - Anon (2018). Haklarımız Var, Kadının İnsan Hakları ve Yeni Çözümler Derneği, 22.Basım, 2018
- <http://www.kadinininsanhaklari.org/wp-content/uploads/2019/01/Haklar%C4%B1m%C4%B1z-var-22.-Bas%C4%B1m.pdf> (Erişim tarihi 19.04.2019).
- Kaypak Ş. , Kahraman M. (2016) Türkiye'de Kadının İnsan Hakları ve Anayasal Yansıması. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 13, Sayı 33, s. 298-315
 - Moroğlu, N. (2012). Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi 6284 Sayılı Yasa ve İstanbul Sözleşmesi. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 99, 357-380.
 - Özaydınlık, K. (2014) Toplumsal Cinsiyet Temelinde Kadın Ve Eğitimi. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 33, 93-112.
 - Yüceer S. (2008) Demokrasi Yolunda Önemli Bir Aşama: Türk Kadınına Siyasal Haklarının Tanınması. U.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi Yıl: 9, Sayı: 14
 - Türkiye İstatistik Kurumu Haber Bülteni. Sayı:30707, Erişim Adresi: <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30707>. (Erişim tarihi:19.04.2019).

SAĞLIĞIN DİJİTALLEŞMESİ

Yeter DEMİR USLU*

Bilgisayarların sağlık sistemine entegrasyon süreciyle tıbbi dokümantasyon işleminin el ile uygulanması bırakılmış, böylelikle hata oranlarının düşmesi ve istenilen bilgiye daha hızlı erişilmesi sağlanmıştır.

Nitekim hali hazırdaki sağlık bilgileri, değişen sağlık koşullarına kolayca uyum sağlayabilir durumdadır. Bu bağlamda, bilişim ve iletişim teknolojilerinde artan gelişmeler ve internet üzerinden bilgiye erişimin kolaylaşması, bireylerin sağlıkları konusundaki farkındalıkları artmıştır (*Tezcan, 2018*).

Sağlık alanındaki dijitalleşme düşünüldüğünde en temel değer, **“güvenilirliği, mahremiyeti ve kişiselliği”** ile bu verilerin korunması sorun olarak görülen elektronik sağlık kayıtlarının güvenliğidir. Sağlık kayıtlarının elektronik ortama geçişi ve taşınması sürecinde geçmişte daha az yaşanan güvenlik sorunları artma eğilimindedir (*Turgay ve Akan, 2001*).

Mahremiyet kavramı, sağlık alanında ilk olarak Hipokrat Yeminiyle ortaya çıkmıştır; günümüzde de önemi artarak devam etmektedir. **ESK**’nın güvenliği de önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Kişisel sağlık bilgilerinin güvenliğini, yetkisi olmayan sağlık çalışanlarının yaptığı mahremiyet ihlallerinden korumak için, sağlık hizmet sunucusunun alması gereken özellikli önlemler arasındadır.

Kişisel sağlık verilerine erişilmesiyle birlikte birden fazla risk faktörü ortaya çıkmaktadır. Örneğin; kişiler farklı sektörlerde (*sağlık, sigortacılık, ticaret vb.*) ve iş hayatında haksız süreçlere maruz kalabilirler. Kişisel sağlık verileri izinsiz farklı ortamlarda ifşa edilebilir ve bu sebeple kişinin biyopsikososyal hayatı olumsuz yönde etkilenebilir (*Berber vd., 2009*). Elektronik sağlık kayıtlarına erişim denetim altında tutulmalıdır.

Türkiye’de 1950’li yıllardan itibaren teknolojide giderek artan değişim ve gelişmeler tüm sektörlerde olduğu gibi sağlık sektörünü de etkilemiş ve sektörün bu sürece uyum sağlamasını zorunlu kılmıştır (*Jahanbakhsh, Sharifi, & Ayat, 2014*).

* **Prof. Dr., İstanbul Medipol Üniversitesi Öğretim Üyesi**

2000'li yılların başından itibaren çoğu sektörde ve iş kolunda dijitalleşme en önemli konulardan biri haline gelmiştir. Bir yandan mobil uygulamalar, nesnelerin interneti, nanoteknoloji, giyilebilir teknolojiler, büyük veri, yapay zekâ gibi teknolojiler yaptığımız işin daha hızlı, ucuz, güvenli ve ulaşılabilir olmasını sağlamıştır. Diğer bir yandan 3 boyutlu yazıcılar, robotik teknolojiler, teknoloji 4.0, yazılıma ve internete bağlı paylaşım ekonomisi gibi uygulamalar iş uygulayış şeklimizi ve modellerimizi köklü değişimlere uğratmaktadır.

Geniş bant teknolojisi, giyilebilir teknolojiler ve taşınabilir telefonlar, sağlığın kişiselleşmesini ve insanların sağlıkları üzerinde daha fazla sorumluluk sahibi olmalarını gündeme getirmiştir. Dijital sağlığın yaygınlaşmasıyla birlikte, hastane ve doktor odaklı, kâğıda bağımlı son 150 senelik süreç ciddi değişimlerle karşı karşıya kalmıştır;

- Sağlık hizmetlerinde, hasta odaklılık kavramı etkili gelmiştir. Bu süreçte hasta ve hasta yakını kendi sağlığının idame ettirilmesi hususunda sorumluluk sahibi olmuştur.

- Geçmişte hastalık odaklı olan sistem, uzaktan sağlık yönetimi uygulamalarının ivme kazanması ile birlikte hastalıklardan korunma ve iyilik halinin sürdürülebilir bir süreç haline geleceği öngörülmektedir (*Tezcan, 2018*).

E-Sağlık ve İlişkili Kavramlar

Sağlık hizmet sunumunda bilişim teknolojilerinin (*web uyumlu işlemler, gelişmiş ağ iletişimi ve yönetim bilgi sistemleri, vb.*) kullanılması e-sağlık olarak tanımlanmaktadır.

Bilişim teknolojileri, sağlık hizmetleri yönetiminde hız, kalite, düşük maliyet, esneklik, etkinlik, etkililik ve verimlilik sağlar. Sağlık hizmet sunucuları içerisinde bölümler arası koordinasyon ve etkili iletişim sağlar (*Erdal, 2003*).

Ulusal veri sözlüğünün hazırlanması, **ICD** ve **ATC** kodlarının uygulamaya konulmasıyla, **UBB** kodlarının geliştirilmesi, çekirdek kaynak yönetim sistemi (**ÇKYS**), aile hekimliği bilgi sistemi (**AHBS**), merkezi hekim randevu sistemi (**MHRS**), doktor bilgi bankası, sağlık net, ilaç takip sistemi (**İTS**), sağlık işletim sistemi (**SİS**), interaktif uygulamalar ve karar destek sistemleri uygulamaları bunların başlıcalarıdır.

Ayrıca Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından devreye sokulan Medula, e-reçete ve e-rapor uygulamaları, sisteme entegrasi sağlanan sağlık kuruluşlarında yaygın olarak kullanılmakta olan hastane yönetim bilgi sistemleri (**HYBS**), laboratuvar işletim sistemleri (**LİS**) ve resim arşivleme ve iletim sistemleri (**PACS**) gibi uygulamalar ile bazı kamu hastaneleri tarafından geliştirilen karar destek sistemleri sağlık bilişiminin gelişimi konusunda atılan önemli adımlar olmuştur (*Aydın, 2018*).

Toplumsal giderek mobilize olduğu ve dünya çapında mobil ve kablosuz ağların varlığının birçok güncel sağlık hizmetini destekler nitelikte olduğu görülmektedir. Bu durumun; kapsamı ve kaliteyi artırmakla birlikte, yer, zaman ve diğer kısıtlamalarını da kaldırarak; herkes için, her zaman ve her yerde “yaygın sağlık hizmeti” vizyonunu gerçekleştirebileceği vurgulanmaktadır (*Varsney, 2007*).

E-sağlık alanında yaşanan gelişmeler ve toplumun geniş kitlelerinde yankı bulmuş ve bir şekilde güçlendirilmiş bilgisayar okuryazarlığı sebebiyle hızlı bir dönüşüme sahne olmaktadır.

Kendi sağlıkları için hizmet sunum sürecine ortak olmaya ve online süreçlerden, sağlık portallarından, doktor web sayfalarından ve mail gruplarından yararlanmaya hazır olan bu yeni nesil tüketici, hekim/hasta ilişkisinin de geleneksel anlamından sıyrılarak adım adım çözülmesine neden olmaktadır (*Ball ve Lillis, 2001*).

Elektronik Tıbbi Kayıtlar

İnsan sağlığını ilgilendiren konularda yapılan çalışmalardan elde edilen verileri bir düzen içinde gösteren belgelere tıbbi doküman, bu tıbbi dokümanların bilimsel standartlara uygun olarak toplanması, düzenlemesi ve saklanması işlemine ise tıbbi dokümantasyon adı verilmektedir (Özbabalık, 2012).

Elektronik Sağlık Kaydı (**ESK**), hasta sağlık bilgilerinin herhangi bir sağlık kuruluşunda bir veya birden çok kurum tarafından oluşturulmuş boylamsal (*dikey*) elektronik kayıtlardır. Bu bilgiler dahilinde hastanın cinsiyeti, şikayetleri, tedaviler, yaşam belirtileri (*vital bulgular, uyarılar, vb*), tıbbi özgeçmiş, bağışıklamalar, laboratuvar verileri ve radyoloji raporları kapsamaktadır. **ESK**, doktorun iş akışını standardize eder ve daha verimli hale getirir (Berber vd., 2009).

Klinik Karar Destek Sistemi

ESK'nın etkili kullanım fonksiyonlarının başında klinik karar destek sistemleri (**KKDS**) gelmektedir. KKDS'lerin sağlık hizmet sunum kalitesini ve hasta güvenliğini artırdığına dair geçmişten itibaren çok sayıda çalışma mevcuttur. Nitekim, henüz internetin ticari amaç için kullanılmadığı 1994 yılında yapılan bir çalışmada, **KKDS**'lerin ilaç doz ayarlamasında, teşhis koymada, önleyici tedavi hatırlatmalarında faydalarının görülmeye başlandığı tespit edilmiştir (Johnston vd., 1994).

Mobil Sağlık Uygulamaları

“**Mobil Sağlık**”, 5G'nin hayatımıza dahil olacağı, akıllı telefon uygulamalarının yaygınlaşması, giyilebilir teknolojilerin erişilebilir olması durumunda kendine önemli bir uygulama alanı bulacaktır. Akıllı telefonlar; hastaların, özellikle kronik hastalıklarla boğuşanların uzaktan takip edilmesini, toplanmasını, kendi hastalıkları hakkında bilgilendirilmeleri ve farkındalıklarının artırılmasını sağlamaktadır.

Ayrıca ilaç alım vakitlerinin hatırlatılmasından, diyet ve egzersiz programlarının uygulanmasına, hastaneye gelmeden doktorları ile görüşme yapabilmelerine ve acil durumlarda sağlık sisteminin anında uyarılmasına kadar çok geniş bir perspektifte yarar ve kullanım alanı oluşturmaktadır.

Günümüzde çoğu akıllı telefon şirketi, yazılım işletim sistemleri ve mobil operatörler, akıllı telefonlardan elde edilebilen yaşamsal verileri toplayan ve analiz edebilen yazılımlar üzerinde çalışmaktadır. Adım sayısını, kalp atış hızını, vücut ısısını, kan basıncını, uyku düzenini ölçen, aldığı kaloriyi gösteren, ovülasyon zamanından renk körlüğü muayenesine kadar sağlıkla ilgili veri üreten sayısız uygulama mevcuttur (Tezcan, 2018).

Nesnelerin İnterneti

Çalışmalar, 2030 yılında hemen herkesin ortalama en az 10 tane, insan kontrolünden bağımsız, internet üzerinden haberleşebilen ve hayatımızı idame ettirmeye yönelik üretilen cihaza sahip olacağını öngörmektedir. Özellikle “**akıllı şehirler**”, “**akıllı ev teknolojileri**” alanında kullanılan bu cihazların 4-5 tanesinin sağlık ve zindelik ile ilgili olacağı düşünülmektedir. Bu nedenle “**sağlığın interneti**” diye ayrı bir adlandırma mevcuttur.

Bu geniş kavramlar hakkında sağlık sektöründen bir örnek vermek gerekirse; Hastane dışında yaşayan ancak özel bakım gerektiren bir hastanın, sabah yürüyüşü sırasında tansiyonunun aniden yükseldiğini algılayan vücut sensörü, kişinin cep telefonuna özel bir mesaj ileterek, tansiyonu yükseldiği için oturması gerektiğini iletir.

Aynı mesaj doktorunun da cep telefonuna gönderilir. Mesaj, hastaya bakmakla yükümlü olan

merkezi hastanın tansiyonunun düşmediği bilgisini ilettiğinde, hastaya en yakın acil merkezinden ambulans yola çıkartılır. Ambulans doktoru hastaya doğru yol alırken, hastanın doktorundan hastaya ait bilinmesi gereken özel bilgilere ulaşılması için izin alır. Baygın bulunan ve ambulansa alınan hastaya müdahale yapılırken, internet üzerinden doktoruna görüntülü bağlantılır (**Tezcan, 2018**).

Kişisel Sağlık Verilerinin Güvenliği ve Mahremiyeti

Hasta kayıtlarının elektronik ortamına aktarılması, hastane bilgi yönetim sistemlerinin yaygın olarak kullanılması, kişisel verilerin güvenliğinin sağlanması ile ilgili sorunları gündeme taşımıştır, bununla birlikte bilişim teknolojisini pek çok problemin kaynağı hâline dönüştürmüştür. Elektronik sağlık kayıtlarının güvenliliği ve gizliliği kullanılan sistemin teknik altyapısı ile doğrudan bağlantılıdır (*Kluge, 2004; 2007*).

Veri paylaşımı ve kesintisiz erişime açık olması sebebiyle gönderilen bilginin kaynaktan alıcıya kadar gizlilik içerisinde, bozulmadan, yok edilmeden, değiştirilmeden, başkaları tarafından ele geçirilmeden ve bütünlüğü sağlanmış bir şekilde iletilmesi bilgi güvenliğinin sağlanması için temel unsurlar arasındadır (*Vural, 2007*).

Günümüzün en değerli kaynağının artık petrol değil kaliteli veri olduğu bilinmektedir. Bunun gerekçesi de veri analiz sistemleri sayesinde iş ve süreç etkinliğinin giderek artan oranlarda gelişmiş olması, çok daha düşük maliyet ile yüksek faydaların elde edilebilmesine imkân tanımıştır.

Yapılan bir araştırmada yalnızca büyük veriye (big data) bağlı ekonominin önümüzdeki yıl 43,7 milyar avro olacağı öngörülmekte (*Avrupa Komisyonu, 2017*), kötü verinin **ABD** ekonomisine maliyetinin ise yıllık 3.1 trilyon dolar olduğu ifade edilmektedir (*Harvard Business Review, 2016*).

İşte günümüzde verinin ulaştığı bu değer, mahremiyet problemlerini de beraberinde sürüklemekte, temel insan hak ve özgürlükleri arasında kabul edilen kişisel verilerin korunmasını isteme hakkını ve kişi mahremiyetinin sağlanması için alınması gereken hukuki, idari ve teknik önlemlerin önemini ortaya çıkarmaktadır.

Sonuç olarak; son yıllarda bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan sürekli gelişim ve düşük maliyetler bu teknolojileri çok daha ulaşılabilir ve kullanılabilir bir duruma getirmiştir.

Geçmişte kâğıt ortamında, mekânsal zorunluluk gerektiren işlemler, günümüzde mekândan bağımsız olarak dijital ortamlarda gerçekleştirilebilmektedir. Yeni iletişim teknolojileri, sosyal ağlar ve sağlık alanındaki elektronik uygulamalar birey hayatını da dijital ortama aktarmıştır.

Bu nedenle temel olarak veri, korunması gereken bir e-varlık halini almıştır. Birey hayatının dijital ortama taşınması ile kişisel veriler de bu ortamlarda kontrolsüz bir şekilde serbestçe dolaşmaya başlamışlardır.

Bütün bunlar ile diğer yanda teknolojinin uygunsuz kullanımı ve bireylerin bilgi güvenliği tehditlerine yönelik farkındalık seviyelerinin düşük olması nedeniyle telafisi güç bilgi güvenliği riskleri, veri istismarları ve siber suçların ortaya çıkmasıyla birlikte kişiler dijital hayata karşı kendilerini korumak zorunda kalmışlardır.

Kaynakça

1. Avrupa Komisyonu (2017) https://Ec.Europa.Eu/Epsc/Sites/Epsc/Files/Strategic_Note_Issue_21.Pdf (Erişim Tarihi: 10.01.2018)
2. Aydın S., Sağlıkın Bilişimle İmtihanı. SD İlkbahar 2018 Sayı:46 ISSN: 1307-2358

3. Ball, M. J. Ve Lillis, J. (2001) "E-Health: Transforming the physician/Patient Relationship" *International Journal Of Medical Informatics*, 61, Pp1–10
4. Berber L, Ülgü MM, Er C. Elektronik Sağlık Kayıtları Ve Özel Hayatın Gizliliği. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi, Bilişim Teknoloji Uygulaması Hukuku Uyg. Ar. Merkezi, 2009.
5. Harvard Business Review (2016) – <https://hbr.org/2016/09/bad-data-costs-the-u-s-3-trillion-per-year> (Erişim Tarihi: 09.01.2018)
6. Jahanbakhsh, M., Sharifi, M., & Ayat, M. (2014). The Status Of Hospital Information Systems In Iranian Hospitals. *Acta Informatica Medica*, 268-275.
7. Kluge, E. H. W. (2004). Informed Consent And The Security Of The Electronic Health Record (EHR): Some Policy Considerations. *International Journal Of Medical Informatics*, 73, 229-234.
8. Kluge, E. H. W. (2007). Secure E-Health: Managing Risks To Patient Health Data. *International Journal Of Medical Informatics*, 76, 402-406.
9. M. E. Johnston, K. B. Langton, R. B. Haynes, And A. Mathieu, "Effects Of Computer-Based Clinical Decision Support Systems On Clinician Performance And Patient Outcome: A Critical Appraisal Of Research," *Ann. Intern. Med.*, Vol. 120, No. 2, P. 135, Jan. 1994.
10. Özbabalık, D. (2012). Tıbbi Doküman Ve Dökümantasyon Tanımı Ve Tarihçesi İçinde: Tıbbi Dökümantasyon, Ed.: Demet Özbabalık. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları.
11. Tezcan C., Sağlıkın Dijital Dönüşümü. SD İlkbahar 2018 Sayı:46 ISSN: 1307-2358
12. Turgay HT, Akan H. Güvenilirlik, Güvenlik, Mahremiyet. Musoğlu, E. (Ed.), İkibinli Yıllar Türkiye'sinde Sağlıkta Bilgi Stratejileri (İçinde), 2001. URL: <http://www.turkmia.org/files/16.pdf>
13. Varsney, U. Pervasive Healthcare And Wireless Health monitoring. *Mobile Netw Appl* 2007; 12: 113–127. Doi: 10.1007/S11036-007-0017-1
14. Vural, Y. (2007). Kurumsal Bilgi Güvenliği Ve Sızma Testleri, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

İŞTEN SİKILMA

Enver AYDOĞAN*

M. Furkan ÖZDOĞAN **

İşyerinde sıkılma üzerine yapılan çalışmaların çoğu tekrarlanan işler üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu yüzden işyerinde sıkılma üzerine çalışmalar mekanik montaj, devamlı manuel kontrol gerektiren işler üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu alanda çalışma yapan ilk araştırmacılar ağır kamyon sürücüleri, beden işçileri, devlet memurları, sekreterler, tekrarlı presçiler gibi meslekler üzerinde çalışmıştır. Ancak örneğin Fisher'in yaptığı gibi daha güncel çalışmalar işten sıkılmanın sadece bu bahsettiğimiz kesim ile sınırlı olmadığını bizlere göstermiştir.

İşten sıkılma iş tatminsizliği, işten ayrılma, iş kazası ve performans düşüklüğü gibi sonuçlara yol açtığından nedenleri anlaşılacak istenmiş ve üzerinde yoğunlaşmanın gerekli olduğu anlaşılmıştır.

İşten Sıkılmak Nedir?

Fisher işten sıkılmayı görevlere karşı ilgi eksikliği, ve görevlere karşı yoğunlaşmada zorluklar gibi anlamlar içeren sevimsiz bir hastalık olarak tanımlamıştır.

Mikulas ve Vadanovic sıkılmayı yetersiz uyarıcıya sahip bir çevreden kaynaklanan öznel ve itici bir tatminsizlik durumu olarak ifade etmiştir.

Locke ve Latham, sıkılmayı, bir bireyin mesleki görevler gibi belirli bir aktivitede herhangi bir değeri ve önemi olmadığına karar verdiğinde yaşadığı psikolojik durum olarak atfetmişlerdir.

Conrad, sıkılmayı beklentilerle ilişkili bir uyarıcıdan kaynaklanan öznel tatminsizlik olarak tanımlamaktadır.

Sıkılmanın halen net bir tanımı olmasa da araştırmacılar sıkılmayı diğer ruh hallerinden ayırmak istemişlerdir. Farklı teorikler sıkılmayı farklı yönde açıklarlar. Bir grup sıkılmayı az uyarılma ve yorgunluk, cansızlık, bitkinlik ve boşlukta olma gibi belirtilerle ilişkilendirir. Diğerleri sıkılmayı yüksek uyarılma ve huysuz, asabi ve endişeli hissetme ile açıklarlar. Sıkılanın tanımı bağlama göre değişse de çoğu tanım çevresel monotonluk ve kısıtlamalardan söz eder.

* Prof. Dr. Ankara Hacı Bayram Veli Ün. İİBF İşletme Böl. (enver.aydogan@hbu.edu.tr)

** Yüksek Lisans Öğrencisi

İşten Sıkılmanın Psikolojik Altyapısı

Sıkılma ile ilgili teoriler 4 gruba ayrılır. Bunlar:

- 1- Psikodinamik Teori
- 2- Uyarılma Teorisi
- 3- Dikkat Teorisi
- 4- Varoluşçu Teori

Her bir teori bireyin neden dünya ile tatmin olduğu bir ilişki kuramadığına dair açıklamalar getirir.

Psikodinamik Teoriye göre sıkılma, neyin arzu edildiğine bilinçli bir şekilde karar verememekten kaynaklanır.

Uyarılma Teorisine göre sıkılma, bireyin ihtiyaç duyduğu uyarılma ve çevresel uyarıcıların varlığı arasında oluşan uyumsuzluğun devamında ortaya çıkar.

Dikkat Teorisine göre sıkılma, dikkati toplayamama veya yoğunlaşamamaya neden olan başarısız dikkat süreçlerinden kaynaklanır.

Varoluşçu Teoriye göre sıkılma, hayattaki anlam ve amaç eksikliğinden meydana gelir.

İşten Sıkılmanın Benzer Kavramlarla İlişkisi

Tükenmişlik: Hem işten sıkılmanın hem de tükenmişliğin, bitkinlik hissinin içerdiği aşırı uyarılmanın ve ikisinde de yetersiz uyarılmanın etkilerinin örtüştüğü görülmektedir.

Depresyon: Sıkılmanın aksine umutsuzluk, bitkinlik, ilgi eksikliği ve vazgeçme ile ilişkilidir. Sıkılmanın ise belirgin özellikleri kızgınlık ve uyarılma hissidir. Depresyon içe dönüktür, olumsuz öz yargıları tetikler. Sıkılma ise dışa dönüktür, uyarı kaynağına olan tatminsizliği ifade eder.

Adanma: Dinçlik, adanmışlık ve özümseme içeren pozitif, tatmin edici ve iş ile alakalı ruhsal durumdur. Adanmanın tam karşısı ise bitkinliktir. Her ne kadar adanma ile pozitif ilişki kuran bireysel farklılıklar sıkılmaya eğilim ile negatif ilişkili olsa da, bunlar kavramsal karşıtlar olarak görülmez.

İşten Sıkılmayı Besleyen Durumlar

İşten sıkılma hissini besleyen 3 psikolojik durum vardır. Bunlar:

- 1- Doygunluk
- 2- Alışkanlık
- 3- Duyarsızlaşma

Doygunluk, belli bir tür uyarmayı artık istememe hissidir.

Alışkanlık, eskiden özgün veya ilginç olan ama artık fark edilmeyen uyarıcıların durumunu ifade eder.

Duyarsızlaşma ise ilgi eşiğini geçmenin gittikçe zorlaştığı bir uyarıcıya karşı hassasiyet kaybı anlamını taşır.

İşten Sıkılmanın Unsurları

İşten sıkılma eğilimi 5 unsurdan oluşur. Bunlar:

- 1- Dışsal Uyarmalar
- 2- İçsel Uyarmalar
- 3- Duygusal Tepkiler
- 4- Zaman Algısı
- 5- Endişe

Dışsal uyarılma alanında bireyin can sıkıntısı o kadar yüksektir ki çevresel uyarmalar onu artık uyaramaz. Birey çok geçmeden çevresel uyarmalara kayıtsız kalacaktır.

İçsel uyarılma alanında, birey görevlerine dikkat verme ve bu dikkati sürdürmede sıkıntılar yaşar. Çalışanlar kendilerine ilginç aktivite bulmada problem yaşarlar.

Duygusal tepkiler alanında, bireyin endişe, ilgisizlik, bıkkınlık ve uyarıya karşı direnci söz konusudur.

Zaman algısı alanında, birey için zaman çok yavaş geçmektedir. Birey zamanı düzgün kullanmakta ve görevlere odaklanmakta sıkıntı yaşar.

Endişe alanında, bireyler çoğunlukla sabırsızdırlar ve sabırlı olmaları gereken durumlarda endişeye kapılırlar.

İşten Sıkılmanın Nedenleri ve Sonuçları

İşten sıkılmanın başlıca nedenlerini şöyle sıralanabilir:

- 1- Monotonluk
- 2- Nitel Eksik Yükleme
- 3- Nicel Aşırı Yükleme
- 4- Davranış Kısıtlama
- 5- Diğer İnsanlar
- 6- Liderle İletişim

Monotonluk: İlk ihtimal olarak monotonluk, düşük dış uyarmı ve düşük iç uyarılmaya neden olabilir. Bu durum dikkatsizlik, hayal kurma, uyuklama ve düşük performans olarak ifade edilir. İkinci ihtimal ise, monoton işler, düşük dışsal uyarmı ve yüksek içsel uyarılmaya sebep olabilir.

Böyle bir durumda, işten sıkılma, huzursuzluğa ve eylemi sürdürmek için bir mücadeleye neden olan bir sürücü olarak düşünüür. Böylece birey çevredeki düşük uyarımı telafi edebilir.

Nitel Eksik Yükleme: Kendisine yapabileceğinden daha az iş verildiğini düşünen çalışanlar çoğu zaman sıkıldıklarından bahsederler. Çok fazla yapacak işleri olmadığından işten sıkılma eğilimi gösterirler.

Nicel Aşırı Yükleme: Çalışanlar sahip oldukları yetenekleri aşan karmaşık özelliklere sahip işleri

yaparken zorlanırlar. Bu yüzden işten sıkılma eğilimi gösterirler.

Davranış Kısıtlama: Çevrede bulunan uyarıcıların çeşitliliğini azaltmak, konuşmayı yasaklamak, iş prosedürlerinde katılık ve molaları kısaltmak gibi davranışları kısıtlayıcı hareketlerde bulunma, çalışanlarda işten sıkılma eğilimini artırmaktadır.

Diğer İnsanlar: Diğer insanlar direkt (sohbet/eğlenme) veya indirekt (sadece var olma) olarak uyarma sağlayabilirler. Diğer insanlarla temas kurulan işlerin diğer işlerden daha az sıkıcı olduğu bir gerçektir.

Liderlerle İletişim: Liderler çalışanların enerji ve öz yeterlilik duygularını etkileyerek yaptıkları işten sıkılmalarının önüne geçebilir.

İşten sıkılmanın iş yaşamında neden olduğu olumsuz sonuçları ise şöyle sıralanabilir:

- 1- Daha düşük hayat kalitesi
- 2- Depresyon
- 3- Hayatın diğer alanlarına taşan can sıkıntısı
- 4- Düşük iş tatmini
- 5- İş yorgunluğu
- 6- Alkol ve uyuşturucu madde kullanımı
- 7- İşe devamsızlık
- 8- İşten ayrılma
- 9- Düşük iş performansı

Sıkılma İle Başa Çıkma Stratejileri

Göreve Odaklanma: Görev ile onu daha ilginç kılacak bir biçimde ilgilenmenin sıkılma ile başa çıkmanın en etkili yollarından olduğu görülmüştür.

Ek Uyarılma: Örneğin; düş kurmak, şarkı söylemek, yakınındaki meslektaşlarla konuşmak, zihin oyunları oynamak, sağa sola bakmak, roman okumak, müşterilerle daha fazla ilgilenmek, daha fazla iş ve eğitim istemek, diğer çalışanlara yardım etmek vb.

Sonuç

Günümüzde örgütler küresel düzeyde faaliyette bulunmakta ve rekabet etmektedir. Bu süreçte örgütlerin etkin kaynak ve değeri sahip oldukları çalışanlarıdır.

İnsan Kaynaklarını örgütün stratejik amaç ve hedefleri doğrultusunda yönetebilme başarı stratejinin anahtarıdır. Küresel pazarın ihtiyaç ve beklentilerini doğru belirleyebilmek, çevresel parametreleri doğru öngörebilmek, etkin kararlar alarak doğru refleksler verebilmek önemlidir.

Çalışanın dinamik yapısını fark etme ve yönlendirebilme; monotonluk, iş verimsizliği, hataların ortadan kaldırılması, kayıp ve fireleri sona erdirilmesi belki de işten sıkılmanın ortadan kalkmasına neden olacak ve örgüt başarısını kalıcı hale getirecektir.

YAPI KOOPERATİFLERİNDE ORTAK VE KONUT SAYISININ GENEL KURUL TARAFINDAN BELİRLENME ZORUNLULUĞU

Mustafa YAVUZ*

1. Giriş

Bireylerin zorunlu ihtiyaçları arasında yer alan barınma ve işyeri ihtiyacının karşılanması amacıyla kurulan yapı kooperatifleri, özellikle dar ve orta gelirli ailelerin konut ve işyeri sahibi olmasında aktif rol oynamaktadır. Bu tür kooperatifler sayesinde kişilerin küçük birikimleri bir araya getirilip, gerekli durumlarda banka kredilerinden de yararlanılarak, ortakların konut veya işyeri ihtiyaçları karşılanmaktadır.¹

Yapı kooperatiflerinin; konut yapı kooperatifi, toplu işyeri yapı kooperatifi ve küçük sanayi sitesi yapı kooperatifi olmak üzere üç türü bulunmaktadır.

Ticaret Bakanlığı (*mülga Gümrük ve Ticaret Bakanlığı*) tarafından hazırlanan 2016 Yılı Türkiye Kooperatifçilik Raporuna göre 31.12.2016 tarihi itibarıyla ülkemizde kurulu bulunan konut yapı, toplu işyeri yapı ve küçük sanayi sitesi yapı kooperatiflerinin sayısı sırasıyla; 27.361, 1.161 ve 922 olmak üzere toplamda 29.444'tür. Aynı tarih itibarıyla, söz konusu kooperatiflerin toplam ortak sayısı ise 1.482.941'dir.²

Kooperatifler açısından temel kanun olan 1163 sayılı Kooperatifler Kanununda³ (**KoopK**) tüm kooperatiflere ilişkin genel düzenlemeler yer almakla birlikte, bazı kooperatif türleri bakımından özel hükümlere de yer verilmiştir.

Bu hükümlerden birini de, yapı kooperatiflerinde konut, işyeri ve ortak sayısının genel kurulca belirlenmesi, kooperatif yönetim kurulunun genel kurul tarafından kararlaştırılan sayının üzerinde

*Gümrük ve Ticaret Uzman

1) Selim Sami Terzi, *Konut Yapı Kooperatiflerinde Şartlı Ortaklık ve Belge Düzeni*, Gazi Üniversitesi, Ankara 2015, s.14.

2) Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, *2016 Yılı Türkiye Kooperatifçilik Raporu*, Ankara, Mayıs 2017, s.13.

3) 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu, 10.05.1969 tarihli ve 13195 sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanmıştır.

ortak kaydı yapamaması ve söz konusu kurala aykırı davranan yapı kooperatifinin yönetim kurulu üyeleri için adli yaptırım öngörülmesidir.

İşte bu çalışmada, yapı kooperatiflerinde konut ve ortak sayısının genel kurulca belirlenme zorunluluğu tüm yönleriyle ele alınmış ve açıklanmıştır.

Ancak, konunun daha iyi anlaşılabilmesi bakımından öncelikle kooperatiflerde açık kapı ilkesi hakkında genel bilgi verilmiştir.

2. Kooperatiflerde Açık Kapı İlkesi

Kooperatifler, tüzel kişiliği haiz olmak üzere gerçek ve tüzel kişiler tarafından kurulan değişir ortaklı ve değişir sermayeli ortaklıklardır. **KoopK**'nın 2/1. maddesinde, kooperatiflerin en az yedi ortak tarafından kurulabileceği hükme bağlanmış, ancak ortak sayısına ilişkin bir üst sınır getirilmemiştir.

Kooperatifleri, sermaye şirketlerinden farklı kılan özelliklerin başında ortak sayısının her zaman değişebilir olması gelmektedir. Ortak sayısına bağlı olarak da kooperatif sermayesi değişkenlik (*artış veya azalış*) gösterir.

Bu çerçevede, kooperatiflerin değişir ortaklı ve değişir sermayeli ortaklıklar olarak tanımlanmış olması, kooperatiflerde ortak sayısına ilişkin bir sınırlamanın bulunmadığını ve dolayısıyla açık kapı ilkesinin kooperatifler hukukunda açıkça benimsendiğini göstermektedir.⁴

Ancak, kooperatiflerde “**açık kapı ilkesi**” genel kural olmakla birlikte, bu ilke her isteyen kooperatiflere girebileceği anlamına gelmemektedir. Ayrıca bu ilke, isteklilerin serbestçe kooperatife girebilmesi ve istediği zaman çıkabilmesine imkan tanıyacak ölçüde geniş ve mutlak yorumlanamaz.

Zira böyle bir yorum, karşılıklı yardım ve dayanışma duygusuyla hareket eden ortakların ve dolayısıyla kooperatifin amacına ulaşmasını engelleyeceği gibi, belli bir amaç etrafında bir araya gelen kişilerin asgari düzeyde bir homojenliğe sahip olması gerekliliğine de aykırı düşer. Bu sebeple, açık kapı ilkesi, kanun ve anasözleşmede öngörülebilir bazı sınırlamalara tabidir.⁵

Söz konusu sınırlamalardan birini de, ilerleyen bölümlerde detaylı olarak açıklanacağı üzere, yapı kooperatiflerinde konut, işyeri ve ortak sayısının genel kurul tarafından belirlenmesi ve yönetim kurulunun genel kurulca kararlaştırılan sayının üzerinde ortağı kooperatife kayıt edememesi oluşturmaktadır.

3. Yapı Kooperatiflerinde Konut, İşyeri Ve Ortak Sayısının Belirlenme Usulü

3.1. Kooperatifler Kanununda 3476 Sayılı Kanunla Yapılan Düzenleme

4) Mustafa Yavuz, *Kooperatiflerde Açık Kapı İlkesi ve Bu İlkeye Getirilen Sınırlamalar*, *Karınca Dergisi*, Haziran 2016, Y.83, S.954, s.12.

5) Ulaş Demir, *Kooperatifler Kanununa Göre Ortaklıktan Çıkarma*, *Güncel Yayınevi*, İzmir 2006, s.10.

KoopK'nın 8. maddesi, 06.10.1988 tarihli ve 3476 sayılı Kanunla⁶ değiştirilmiş ve bu kapsamda anılan maddeye “Yapı kooperatiflerinde konut, işyeri ve ortak sayısı genel kurulca belirlenir. Yönetim kurulu, genel kurulca kararlaştırılan sayının üzerinde ortak kaydedemez.” hükmü eklenmiştir.

Bu düzenlemeye paralel olarak ayrıca, **KoopK'nın 42. maddesinde öngörülen kooperatif genel kurullarının devir ve terk edemeyeceği yetkiler arasında “Yapı kooperatiflerinde, kooperatifin ortak sayısı ile yapılacak konut veya işyeri sayısını tespit etmek” hükmü de eklenmiştir.**

Ancak, belirtmek gerekir ki bu değişiklik, sadece yapı kooperatiflerine özgü bir düzenlemedir, diğer kooperatif türleri için geçerli değildir.

Yapılan düzenlemeye ilişkin olarak, 3476 sayılı Kanunun gerekçesinde; yapı kooperatiflerinde konut, işyeri ve ortak sayısının genel kurulca belirlenmesi esası getirilerek, bu kooperatiflerde daha fazla para temin etmek için kooperatif yöneticileri tarafından arsa imkânlarının üzerinde ortak kaydedilmesi sonucunda bir kısım ortakların kooperatife para yatırdıkları halde konut veya işyeri alamamaları nedeniyle mağdur edilmelerinin önüne geçilmesinin ve bahsi geçen sakıncalı durumların önlenmesinin amaçlandığı ifade edilmiştir.⁷

Böylelikle, yapı kooperatifi tüzel kişiliği ve ortakları korunmuş ve ayrıca yöneticilerin menfaat sağlaması önlenmiş olacaktır.

3.2. Yapı Kooperatiflerinde Konut, İşyeri ve Ortak Sayısını Belirleme Yetkisi

Önceki bölümlerde açıklandığı üzere, kooperatiflerde kural olarak açık kapı ilkesi geçerli olmakla birlikte, KoopK'da yapı kooperatifleri açısından bu kurala bir istisna getirilmiştir.

Buna göre yapı kooperatiflerinde konut, işyeri ve ortak sayısının belirlenmesi şarttır ve bu sayının üzerinde ortak kaydı yapılamaz (**KoopK md. 8/3**).⁸

Kanun koyucu, yapı kooperatiflerinde konut, işyeri ve ortak sayısını belirleme yetkisini, bütün ortakların temsil edildiği en yetkili organ olan genel kurula vermiştir.

6) 3476 sayılı 1163 Sayılı Kooperatifler Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna İki Ek Madde Eklenmesi Hakkında Kanun, 25.10.1988 tarihli ve 19970 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

7) 1163 Sayılı Kooperatifler Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Ek ve Geçici Maddeler Eklenmesine Dair Kanun Tasarısı, Esas No:1/444, TBMM Kanunlar Dergisi, Cilt: 72, Dönem: 18, Yasama Yılı: 2, S.Sayısı: 67.

8) Kooperatif ortaklarının ve diğer ilgili kişi ve kuruluşların bilgilendirilmelerini sağlamak amacıyla kooperatif yönetim kurulları genel kurullara her yıl yıllık çalışma (faaliyet) raporu sunmaktadır. Yönetim kurulu tarafından genel kurula sunulacak “Yönetim Kurulu Yıllık Çalışma Raporu”nun hazırlanmasına ilişkin usul ve esaslar, mülga Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca çıkarılan Kooperatifler ve Üst Kuruluşları Yönetim Kurulu Üyelerinin Genel Kurul Toplantılarına Sunacakları Yönetim Kurulu Yıllık Çalışma Raporunun Usul ve Esaslarına İlişkin Tebliğ ile belirlenmiştir. Bu Tebliğ uyarınca, kooperatiflerde yönetim kurulu yıllık çalışma raporunun ortaklık işlemleri bölümünde, mevcut ortak sayısının, dönem içerisinde kaydedilen ortak sayısının ve yapı kooperatiflerinde genel kurulca belirlenen ortak sayısının; arsa, inşaat ve ferdileşme çalışmaları bölümünde de inşaatların yaptırılma yöntemi, mevcut konut ve işyeri sayısı ile bu konularda alınan genel kurul kararlarının gösterilmesi zorunludur.

Bu durumda anılan kooperatiflerde konut, işyeri ve ortak sayısını belirleme yetkisi münhasıran genel kurula aittir.

Genel kurulun sahip olduğu bu yetki, niteliği gereği ancak ve sadece genel kurul tarafından kullanılabilir.

Nitekim kooperatif genel kurulunun devir ve terk edemeyeceği yetkilerden biri de *'yapı kooperatiflerinde, kooperatifin ortak sayısı ile yapılacak konut veya işyeri sayısını tespit etmek'*tir (**KoopK md. 42/2-8**).

Dolayısıyla, genel kurul söz konusu yetkisini yönetim kuruluna, bir komisyona veya kişiye devredemez.

Kanunda bu yetki emredici şekilde düzenlendiği için devir işlemi anasözleşme ile dahi yapılamaz.

O halde, yapı kooperatiflerinde konut, işyeri ve ortak sayısının genel kurulca belirlenmesi zorunludur.

Başka bir anlatımla, yapı kooperatiflerinde ortak sayısının, genel kurul tarafından kararlaştırılan sayıyı aşması yasaktır.

Öte yandan, konut ve ortak sayısını belirleme yetkisini kanundan alan genel kurul, buna ilişkin kararı usulüne uygun şekilde toplanarak alabilir.

Anasözleşmede özel bir düzenleme olmadıkça ortak sayısının belirlenmesine ilişkin genel kurul kararı, toplantı nisabının sağlanması koşuluyla, oylama sırasındaki mevcudun yarısından fazlasının oyu ile kabul edilebilir.

Bu arada, **KoopK**'nın 53. maddesi kapsamında; kanuna, anasözleşme hükümlerine ve iyi niyet esaslarına aykırı olduğu iddiası ile ortaklar, yönetim kurulu ve kararın yerine getirilmesi yönetim kurulu üyeleri ile denetçilerin şahsi sorumluluklarını mucip olduğu takdirde bunların her biri, söz konusu genel kurul kararı aleyhine, toplantıyı izleyen günden başlamak üzere bir ay içinde kooperatif merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesinde iptal davası açabilir.⁹

Diğer taraftan öğretide, yapı kooperatifine genel kurul kararında öngörülen sayının üstünde ortak alındığı takdirde, anasözleşmede tavanı aşanların ortaklıktan çıkarılacağı (*ihraç edileceği*) öngörüldüğü takdirde, **KoopK**'nın 16/1.¹⁰ maddesi kapsamında ortaklıktan çıkarılacağı, fakat anasözleşmede bu hususta açıklık bulunmaması halinde ise tavanı belirleyen sayıyı aşan ortakların kooperatiften çıkarılamayacağı kabul edilmektedir.

Yeri gelmişken belirtelim ki, **KoopK**'nın genel kurula bırakmış olduğu yapı kooperatiflerinde ortak sayısı ile yapılacak konut veya işyeri sayısını tespit etme yetkisinin başka bir organ tarafından kullanılması halinde, bu yetki kullanımının sonucunda ortaya çıkan işlem bir genel kurul kararı olmadığı için yoklukla maluldür (*batıldır*) ve hiç doğmamış kabul edilir.¹¹

9) Yargıtay 23. H.D. 'nin 19.03.2014 tarihli ve E.2013/8583, K.2014/2101 sayılı kararı.

10) *KoopK*'nın 16/1. maddesinde, "Kooperatif ortaklığından çıkarılmayı gerektiren sebepler anasözleşmede açıkça gösterilir. Ortaklar anasözleşmede açıkça gösterilmeyen sebeplerle ortaklıktan çıkarılamazlar." denilmektedir.

11) Erdoğan Moroğlu, *TTK'ya Göre Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü*, 4. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul 2004, s.9.

Böyle bir kararın yönetim kurulu tarafından alınması halinde ise yönetim kurulunun kararı, adı geçen Kanunun 98. maddesi delaletiyle kooperatifler hakkında da tatbik olunan 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun¹² (TTK) 391. maddesi uyarınca batıldır.

3.3. Konut, İşyeri ve Ortak Sayısının Anasözleşmeyle Belirlenip Belirlenmeyeceği

KoopK gereğince, yapı kooperatiflerinde, kooperatifin ortak sayısı ile yapılacak konut veya işyeri sayısını tespit etme yetkisi münhasıran genel kurula ait olmakla birlikte, konut, işyeri ve ortak sayısının anasözleşme ile belirlenmesinin önünde bir engel bulunmamaktadır.

Ancak, bu belirleme her zaman gerçekçi veya pratik çözüm olmayabilir.

Çünkü konut veya işyeri sayısı arsa ve imar durumunun alınmasına bağlıdır.

Her ikisi de, çoğu kez kooperatifin kurulmasından sonra gerçekleştirilebileceği için ilk anasözleşmede konut/işyeri ve ortak sayısını belirlemek olanak dışıdır; daha sonra anasözleşme değişikliği ile sınırlamanın sağlanması ise tercih edilmeyebilir.¹³

Bu arada, kooperatiflerin ortak sayısı arsa durumuna göre genellikle baştan belirlenmektedir.

Başka bir ifade ile arsa ile ortak sayısı arasında, dolayısıyla konut ya da işyeri sayısı ile ortak sayısı arasında doğrudan bağlantı bulunmaktadır.¹⁴

Buradan hareketle, Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca hazırlanan örnek anasözleşmelerde de, 'yapı kooperatifinde ortak sayısının en az 7 kişi olduğu, ortak sayısının arsa ve konut imkanlarına göre genel kurulca belirleneceği, yönetim kurulunun genel kurulca kararlaştırılan sayının üzerinde ortak kaydedemeyeceği' ifade edilmektedir.

4. Genel Kurulca Kararlaştırılan Sayının Üzerinde Ortak Kaydedilmesi Halinde Sorumluluk

4.1. Hukuki Sorumluluk

Genel kurul tarafından kararlaştırılan sayıdan daha fazla kişinin ortak olarak kaydedilmesi, yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğunu doğurur.

Yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğuna ilişkin **KoopK**'da bir düzenleme bulunmamaktadır.

Bu durumda, zikredilen Kanunun 98. maddesinde yapılan yollama dolayısıyla **TTK**'nın 553. madde ve devamı hükümleri uygulanır.

Zira anılan hükme göre yönetim kurulu üyeleri, kanundan ve anasözleşmeden doğan

12) 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, 14.02.2011 tarihli ve 27846 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

13) Reha Poroy, Ünal Tekinalp, Ersin Çamoğlu, Ortaklıklar Hukuku-II, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2017, s.616.

14) Evren Özmen, Yapı Kooperatiflerine Ortak Olur İken Dikkat Edilecek Hususlar, (<http://www.muhasabetr.com/yazarlarimiz/evrenozmen/018/>) (Erişim-19.04.2019).

yükümlülüklerini kusurlarıyla ihlal ettikleri takdirde, hem kooperatife hem ortaklara hem de kooperatif alacaklılarına karşı verdikleri zarardan sorumludur.

Yönetim kurulunun genel kurulca kararlaştırılan sayının üzerinde ortak kaydedemeyeceği hususu Kanunda öngörülen bir yükümlülük olduğundan, bu yükümlülüğü kusurlu olarak ihlal eden yönetim kurulu üyeleri, kooperatifin ve kooperatif ortaklarının uğradığı zararı tazminle mükelleftir.

Bu halde, kooperatifin uğradığı zararın tazminini kooperatif ve her bir ortak isteyebilir. Ortaklar tazminatın ancak kooperatife ödenmesini talep edebilir.

Ancak, yükümlülüğün ihlalden dolayı ortağın uğradığı zarar ortak açısından dolaylı zarar değil de, doğrudan zarar ise yargı kararları gereğince ortak tazminatın kendisine ödenmesini isteyebilir.

4.2. Cezai Sorumluluk

Genel kurulca belirlenen sayının üzerinde ortak kaydeden yapı kooperatifinin yönetim kurulu üyeleri için **KoopK** ek madde 2/1'de cezai sorumluluk öngörülmüştür.

Bu maddede, anılan Kanunun 8. maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan kurala aykırı hareket eden kooperatif yönetim kurulu üyeleri ve memurlarının üç aydan iki yıla kadar hapis ve elli günden beşyüz güne kadar adli para cezası ile cezalandırılacağı hükme bağlanmıştır.

O halde, yapı kooperatiflerinde yönetim kurulu üyeleri veya personeli, genel kurulun belirlediği sayının üzerinde ortak kaydetmeleri halinde **KoopK**'nın ek 2. maddesinin birinci fıkrasında yazılı suç işlemiş olurlar.

Özellikle vurgulamak gerekir ki, yukarıda yer verilen suç ve ceza, yalnız yapı kooperatifleri için söz konusu olabilir.

Keza, **KoopK**'nın ek 2. maddesinde atıf yapılan ve suçun konusunu oluşturan 8. maddenin üçüncü fıkrası hükmü, sadece yapı kooperatiflerine özgü bir düzenlemedir.

Diğer taraftan, suçun oluşması bakımından, sonradan bir imar durumuna göre genel kurulun alınmasına karar verdiği ortak sayısına arsanın yetmediği anlaşılırsa yönetim kurulu sorumlu tutulamaz.

Kendi bilgisi dışında böyle bir durumun oluştuğunu gören yönetim kurulu derhal gerekli önlemleri alarak vaziyeti genel kurulun bilgisine sunması gerekir.¹⁵

Ayrıca, yapı kooperatiflerinde konut, işyeri ve ortak sayısının genel kurulca belirlenmesi zorunlu olmakla birlikte, genel kurul tarafından böyle bir belirleme yapılmadığı hallerde de suç oluşmaz; imar durumunun konut veya işyeri sayısını sınırlandırmış olması da sonucu değiştirmez.¹⁶

Öte yandan, yapı kooperatiflerinde yönetim kurulunun genel kurulca kararlaştırılan sayının üzerinde birden fazla ortağı kaydetmesi, bir başka ifadeyle **KoopK**'nın 8/3. maddesinin birkaç

15) Erol Çetin, *KİT Personelinin ve Kooperatif Görevlilerinin Cezai Sorumluluğu*, Ankara 1994, s.36.

16) Reha Poroy, Ünal Tekinalp, Ersin Çamoğlu, *age*, s.616; *Yargıtay 11. H.D. 'nin 18.02.1999 tarihli ve E.1998/9365, K.1999/974 sayılı kararı*.

defa ihlal edilmesi halinde her bir fiil için ayrı ayrı cezaya değil, muhtelif zamanlarda olsa bile yönetim kurulu üyelerinin bir suç işlemek kararının icrası cümlesinden olarak 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun ¹⁷ (TCK) 43. maddesi gereğince zincirleme (*müteselsil*) suç hükümleri uygulanır.

Diğer taraftan, bu suçla ilgili soruşturma, Cumhuriyet Savcıları tarafından resen yapılır.

Söz konusu suçun dava zamanaşımı süresi ise 8 yıldır (TCK md. 66).

Bu arada, Çevre Şehircilik Bakanlığı, yapı kooperatiflerinin yönetim kurulu üyeleri ile personeli hakkında söz konusu suçtan dolayı açılan kamu davalarına katılma talebinde bulunma hakkına sahiptir.

Son olarak belirtelim ki, “**genel kurulca kararlaştırılan sayının üzerinde ortak kaydetme**” suçu dâhil, **KoopK**’nın ek 2. maddesinde belirtilen suçlardan hüküm giyenler, aynı Kanunun 56/1-3. ve 65/3. maddeleri gereğince kooperatiflerde yönetim kurulu üyesi ve denetçi olamazlar.

5. Sonuç

1163 sayılı Kooperatifler Kanununa göre kooperatiflerde açık kapı ilkesi geçerlidir.

Bu ilke gereğince, ortaklık şartlarını taşıyan herkes kooperatiflere ortak olabileceği gibi, isteyen her ortak kendi özgür iradesiyle ve dilediği zaman kooperatiften çıkabilir.

Hiç kimse bir kooperatife girmeye, ortak olarak kalmaya veya kooperatiften çıkmaya zorlanamaz.

Ancak söz konusu ilke isteklilerin serbestçe kooperatife girebilmesi ve istediği zaman çıkabilmesine imkan tanıyan ölçüde geniş ve mutlak yorumlanamaz.

Nitekim kooperatiflere girme ve çıkma serbestisi bazı kısıtlamalara tabidir.¹⁸

Bu kısıtlamalardan biri de, yapı kooperatiflerine ilişkindir.

Anılan Kanunun 8. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca yapı kooperatiflerinde konut, işyeri ve ortak sayısı genel kurulca belirlenir.

Yönetim kurulu, genel kurulca kararlaştırılan sayının üzerinde ortak kaydedemez.

Genel kurulun bu yetkisi, devir ve terk edilemeyecek yetkiler arasında yer almaktadır.

Dolayısıyla, yönetim kurulu veya başka bir organ ya da kişi, yapı kooperatiflerinde ortak sayısı ile konut veya işyeri sayısını tespit edemez.

Yönetim kurulunun genel kurulca kararlaştırılan sayının üzerinde ortak kaydetmesi ve bundan dolayı bir zararın doğması halinde kooperatif ve ortaklar yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğuna gidebilir.

Ayrıca, genel kurulca kararlaştırılan sayının üzerinde ortak kaydeden yapı kooperatifi yönetim kurulu üyeleri ve personeli üç aydan iki yıla kadar hapis ve elli günden beşyüz güne kadar adli para cezası ile cezalandırılırlar.

¹⁷ 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, 12.10.2004 tarihli ve 25611 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

¹⁸) Mustafa Yavuz, *agm*, s.15.

Söz konusu suçtan mahkûm olanlar, kooperatif ve üst kuruluşlarında yönetim kurulu ve denetim kurulu üyesi olamazlar.

Bu çerçevede, herhangi bir sorumlulukla karşı karşıya kalmamak için yapı kooperatiflerinde yönetim kurulu üyelerinin genel kurulca kararlaştırılan sayının üzerinde ortak kaydetmemeleri; bu kooperatiflere ortak olmak isteyen kişilerin de, diğer hususlar yanında ortak sayısının, genel kurulca belirlenen konut/işyeri sayısından fazla olup olmadığını araştırmaları menfaatlerine olacaktır.

Kaynakça

- 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu (10.05.1969 tarihli ve 13195 sayılı R.G.).
- 3476 sayılı 1163 Sayılı Kooperatifler Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna İki Ek Madde Eklenmesi Hakkında Kanun (25.10.1988 tarihli ve 19970 sayılı R.G.).
- 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (12.10.2004 tarihli ve 25611 sayılı R.G.).
- 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (14.02.2011 tarihli ve 27846 sayılı R.G.).
- 1163 Sayılı Kooperatifler Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Ek ve Geçici Maddeler Eklenmesine Dair Kanun Tasarısı, Esas No:1/444, TBMM Kanunlar Dergisi, Cilt:72, Dönem:18, Yasama Yılı:2, S.Sayısı:67.
- Çetin, Erol, KİT Personelinin ve Kooperatif Görevlilerinin Cezai Sorumluluğu, Ankara 1994.
- Demir, Ulaş, Kooperatifler Kanununa Göre Ortaklıktan Çıkarma, Güncel Yayınevi, İzmir 2006.
- Evren Özmen, Yapı Kooperatiflerine Ortak Olur İken Dikkat Edilecek Hususlar, (<http://www.muhasabetr.com/yazarlarimiz/evrenozmen/018/>).
- Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, 2016 Yılı Türkiye Kooperatifçilik Raporu, Ankara, Mayıs 2017.
- Moroğlu, Erdoğan, TTK'ya Göre Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, 4. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul 2004.
- Poroy, Reha, Tekinalp, Ünal ve Çamoğlu, Ersin, Ortaklıklar Hukuku-II, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2017.
- Terzi, Selim Sami, Konut Yapı Kooperatiflerinde Şartlı Ortaklık ve Belge Düzeni, Gazi Üniversitesi, Ankara 2015.
- Yargıtay 23. H.D.'nin 19.03.2014 tarihli ve E.2013/8583, K.2014/2101 sayılı kararı.
- Yargıtay 11. H.D.'nin 18.02.1999 tarihli ve E.1998/9365, K.1999/974 sayılı kararı.
- Yavuz, Mustafa, Kooperatiflerde Açık Kapı İlkesi ve Bu İlkeye Getirilen Sınırlamalar, Karınca Dergisi, Haziran 2016, Y.83, S.954.

YENİ EKONOMİ PROGRAMI: YAPISAL DÖNÜŞÜM ADIMLARI 2019 VE KOOPERATİFLER

Hasan YAYLI*

31 Mart 2019 mahalli idareler seçimlerinin tamamlanması ile birlikte Türkiye 2023 yılının ortasına kadar seçim yarışının olmayacağı bir döneme girmiş bulunmaktadır. Mahalli idareler seçim kampanyası süresince çok fazla gündeme gelmeyen ekonomik sorunlar, seçimlerin tamamlanmasının hemen ardından öncelikli alanlardan biri olarak yeniden gündeme gelmiştir.

Bu çerçevede 10 Nisan 2019 günü Hazine ve Maliye Bakanı Berat Albayrak Yeni Ekonomi Programı Yapısal Dönüşüm Adımları 2019'u düzenlenen basın toplantısıyla açıklamıştır. Ekonomide reform ana teması ile gerçekleştirilen basın toplantısında açıklanan ekonomik pakette yapısal dönüşüm adımlarına yapılan vurgu ön plana çıkmaktadır.

Yeni Ekonomi Programı Yapısal Dönüşüm Adımları 2019 Finans Sektörüne ilişkin yapısal reform taahhütlerinin yanı sıra enflasyonla mücadele, bütçe disiplini, sürdürülebilir büyüme ve istihdam politikaları ve adil bir vergi sisteminin inşası gibi temel hedefleri kapsamaktadır.

Aşağıda yer alan görsellerde finansal sektöre ilişkin düzenlemeler, daha adil bir vergi sistemi oluşturmaya yönelik vergi dönüşümü, ekonomik büyümenin ve istihdamın sürdürülebilirliğinin sağlanması ve bütçe disiplininin sağlanması hedeflerine yönelik politika önerileri yer almaktadır.

Bu bağlamda finans sektöründe tasarrufların artırılması ve sigorta sektörünün düzenlenmesi, ihracat ve üretim odaklı kredi arzının artırılması ve reel sektörün güçlendirilmesi hedefleri öne çıkmaktadır. Vergi dönüşümü çerçevesinde ise vergi sisteminin daha adil ve daha sade bir yapıya kavuşturulmasının yanı sıra kayıt dışı ile mücadelenin önceleneceği görülmektedir. Bütçe disiplininin sağlanması kapsamında ise yıl sonuna kadar 76 milyar dolarlık tasarruf ve gelir artırıcı tedbirlerin 44 milyar dolarlık bir tasarruf etkisi ortaya koyacağı öngörülmektedir.

Sürdürülebilir büyüme ve istihdamın sağlanması için ise yıl sonuna kadar gerçekleştirilecek reformlar şu şekilde sıralanmıştır:

- BES ve Kıdem Tazminatı reformu
- İstihdam Eğitim Planlaması

**Doç.Dr., Kırıkkale Üni. İİBF SBKY Bölümü Öğretim Üyesi, hyayli@hotmail.com*

- Sosyal Güvenlik Reformu
- Lojistik Master Planı
- Yargı Reformu
- İhracat Master Planı
- Turizm Master Planı
- Tarımda Milli Birlik Projesi
- Sanayide Yerlileştirme Programı

FİNANSAL SEKTÖR

B TASARRUF VE SİGORTA

- 1. BES ve KIDEM TAZMİNATI
 - Bireysel Emeklilik Sistemi'nin (BES) Yeniden Yapılandırılması
 - Tüm Paydaşların Katılımı ile Kıdem Tazminatı Reformu'nun Gerçekleştirilmesi
 - Kıdem Tazminatı Fonu ile BES'in Entegrasyonu
 - 2020 Yılından İtibaren her Yıl OKS + Gönüllü BES'te En Az 100 Milyar Fon Biriktirilmesi
 - Beş Yıl İçinde Milli Gelirin %10'unu Aşan bir Toplam Fon Büyüklüğüne Ulaşılməsi
- 2. SİGORTACILIK
 - Sigortacılık Denetim ve Düzenleme Kurumu'nun (SDDK) Faaliyete Başlaması
 - Milli Reasürans şirketi'nin Faaliyete Başlaması

C İHRACAT VE ÜRETİM ODAKLI KREDİ ARZI

Kredilerin Stratejik Sektörlere Yönlendirilmesinin Teşvik Edilmesini Sağlayacak bir Yapının FİKKO Bünyesinde Kurulması

- Yerlileştirme
- İhracat
- Yüksek Katma Değerli Üretim

D REEL SEKTÖR

- Toplam Riski 100 Milyon TL Ve Üzeri Olan Grupların, Bağımsız Denetim Raporlarını Bankalara Sunmasının Zorunlu Hale Getirilmesi
- Mali Şeffaflığın Artırılması
- Kurumsal Yönetim Standartlarının Yüksekliği
- Finansal Yönetim Kalitesinin Artırılması
- Ulusal Kredi Derecelendirme Şirketi Kurulması

Kaynak: <https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2019/04/Yeni-Ekonomi-Program%C4%B1-2019-v5.pdf>

VERGİ DÖNÜŞÜMÜ

YENİ VERGİ MİMARİSİ

- İstisna ve Muafiyetlerin Azaltılması
- Kurumlar Vergisinin Kademeli Olarak Düşürülmesi
- Beyannamenin Yaygınlaştırılması
- Verginin Tabana Yayılması
- Gelire Göre Artan Oranlarda Vergilendirme
- Girişimcilik ve Yeni İş Kurmanın Kolaylaştırılması

KAYITDIŞI İLE MÜCADELE

- Vergide Gönüllü Uyum
- Sahte ve Yanıltıcı Belge ile Mücadele
- Etkin Yaptırım
- Teknik Çözüm
- E-Fatura
- Benzersiz Kodlu Mal Hareketi Takibi

MÜKELLEF HAKLARI

- Mükellef Hakları İcra Kurulu'nun Kurulması
- Dinleme Hakkı Usul-Esaslarının Belirlenmesi
- Mükellef Memnuniyetinin Düzenli ve Sürekli Ölçülmesi
- Mükellef Hakları Bildirgesinin Bağlayıcı Hale Getirilmesi

Kaynak: <https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2019/04/Yeni-Ekonomi-Program%C4%B1-2019-v5.pdf>

<https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2019/04/Yeni-Ekonomi-Program%C4%B1-2019-v5.pdf>

<https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2019/04/Yeni-Ekonomi-Program%C4%B1-2019-v5.pdf>

Yeni Ekonomi Programı Yapısal Dönüşüm Adımları 2019 kapsamında ortaya koyulan düzenleme taahhütlerinden biri de enflasyonla mücadele kapsamında gerçekleştirilmesi öngörülen düzenlemelerdir.

Bu çerçevede yapısal dönüşüm adımlarının açıklandığı basın toplantısında Hazine ve Maliye bakanı Berat Albayrak, Türkiye'nin gündeminin ekonomide reform olduğuna işaret ederek, büyük ve güçlü Türkiye idealine kavuşmak için ekonomide gerekli yapısal dönüşümlerin hayata

geçirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. 2019 yılı içinde yukarıda kısaca özetlenen bir dizi reform içeriği sayın bakanın açıklamalarına göre önümüzdeki seçimsiz geçecek 4,5 yıl boyunca devam ettirilecektir.

Bakan Albayrak, paketin bütünü bir reform paketi olarak adlandırdıklarını, içerisinde tek başına ele alındığında bile başlı başına önemli birer reform olacak adımlar olduğu gibi, onları destekleyen, hedefleri yakalamayı sağlayacak maddelerin de olduğunu aktaran Albayrak, bu

<https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2019/04/Yeni-Ekonomi-Program%C4%B1-2019-v5.pdf>

zamana kadar bu maddelerin teknik detayları ve içeriği ile ilgili de önemli çalışmaların bakanlıkların koordinasyonunda yapıldığını ve artık hayata geçirilmeye hazır hale getirildiğini, bu nedenle 2019 yılı sonuna kadar diyerek tüm Türkiye'ye dünyaya ve ekonomideki paydaşlara net bir tarih verdiklerini vurguladı.

Basın açıklamasında sayın bakan bu kapsamda geliştirilen politikaları şu şekilde özetlemektedir:

Enflasyonda en önemli sorunun gıda alanında yaşanmasından dolayı yapısal reformların da en önemli ayağını gıda alanında hazırladıklarını belirten Albayrak, ***"Bu alandaki adımları Tarım Bakanlığımız ile Gıda Komitesi koordinasyonunda takip edeceğiz."***

Gıda enflasyonu ile mücadele için en önemli yapısal reformumuz ***"Tarımda Milli Birlik Projesi"*** olacak. Tarım ve Orman Bakanlığımız tarafından çalışılan bu kapsamlı strateji mayıs ayında tüm kamuoyumuzla paylaşılacak.

Buna bağlı olarak da bölge ve ürün bazında bir makro arz, talep ve ticari planlama sürecinin kurumsal alt yapıları tesis edilecek.

Tohumdan sofraya daha hakkaniyetli bir değer zinciri dizayn edilecek. Sahada operasyonel yetkinliğimizi kooperatif yapısının merkezde olduğu güçlü kurumsal alt yapılarla sağlayacağız.

Bu kurumsal altyapı ürün ve bölge bazında sözleşmeli tarımın daha da yaygınlaştırılmasını sağlayacak. Tarımda Milli Birlik projesinin detaylarını da hep birlikte projenin lansmanında Tarım Bakanlığımızdan dinleyeceğiz.

Özellikle mevsimsel dalgalanmalarla enflasyonla mücadelede önemli yer tutan taze meyve sebze pazarında dengeleyici unsur olması amacıyla Tarım Kredi Kooperatifi ortaklığıyla **Sera AŞ** kurulacak. **Sera AŞ** bünyesinde 2019 yılında ilk etapta 2 bin hektar teknolojik sera inşa edilecek.

Orta vadede 5 bin hektar üretim alanına ulaşılırken uzun vadede örtü altı sebze üretiminin yüzde 25'inin karşılanması hedeflenecek.

Ülkemiz coğrafi gerçeklerine uygun şekilde kırmızı et fiyat istikrarını Küçükbaş Hayvancılık Hamlesi ile destekleyeceğiz.

İhracat kapasitesi, yerli yem ve coğrafi şartlara uygunluk gibi özellikleri dikkate aldığımızda, küçükbaş hayvancılıkta potansiyelimizin gerisindeyiz.

Bu kapsamda verilecek desteklerle 47 milyon olan küçükbaş hayvan varlığımız 4 yıl içinde 100 milyona yükseltilecektir.

Son olarak, hal yasası kapsamında üretici kooperatiflerinin haller içerisindeki payının artırılması hedeflenerek toptan, perakende ve lojistik alanlarında daha rekabetçi bir yapının oluşturulmasını sağlayacağız. Bu kapsamda tarladan sofraya daha kısa, daha etkin, daha rekabetçi ve daha denetlenebilir bir değer zinciri oluşturacağız.

Ayrıca, üretimde rekabeti, toptan, perakende ve lojistikte denetim ve gözetimi sağlayacak bir regülasyon çerçevesi de devreye alacağız.”

Hazine ve Maliye bakanı tarafından açıklanan Yeni Ekonomi Programı Yapısal Dönüşüm Adımları 2019 Kapsamında en dikkat çekici öngörülerden biri de enflasyonla mücadele kapsamında geliştirilecek politikalarda kooperatiflerin etkin ve güçlü bir paydaş olarak tanımlanmasıdır.

Uygulama programı ilerleyen dönemde açıklanacak olan Tarımda Milli Birlik projesinde kooperatifler için belirlenen merkezi konumun yanı sıra, yaş meyve ve sebze fiyatlarındaki dalgalanmaları dengelemek için önerilen ve kurucu paydaşlarından birinin Tarım Kredi Kooperatifi olacağı belirtilen **Sera A.Ş**'nin kurulmasının yanı sıra hal yasası kapsamında yapılacak yasal düzenlemelerle üretici kooperatiflerinin haller içerisindeki payının artırılması ekonomik programa yansıyan kooperatiflerle ilgili temel düzenlemeler olarak göze çarpmaktadır.

Toplumsal dayanışmanın artırılması gibi sosyal bir hedefe de yönelen, aynı zamanda gelir dağılımında adaletin sağlanması, enflasyonla mücadele, fiyat istikrarı gibi ekonomik politikalarda kooperatiflerin bir paydaş olarak politika metinlerine girmesi kooperatifçilik sektörünün geleceği açısından umut vericidir.

